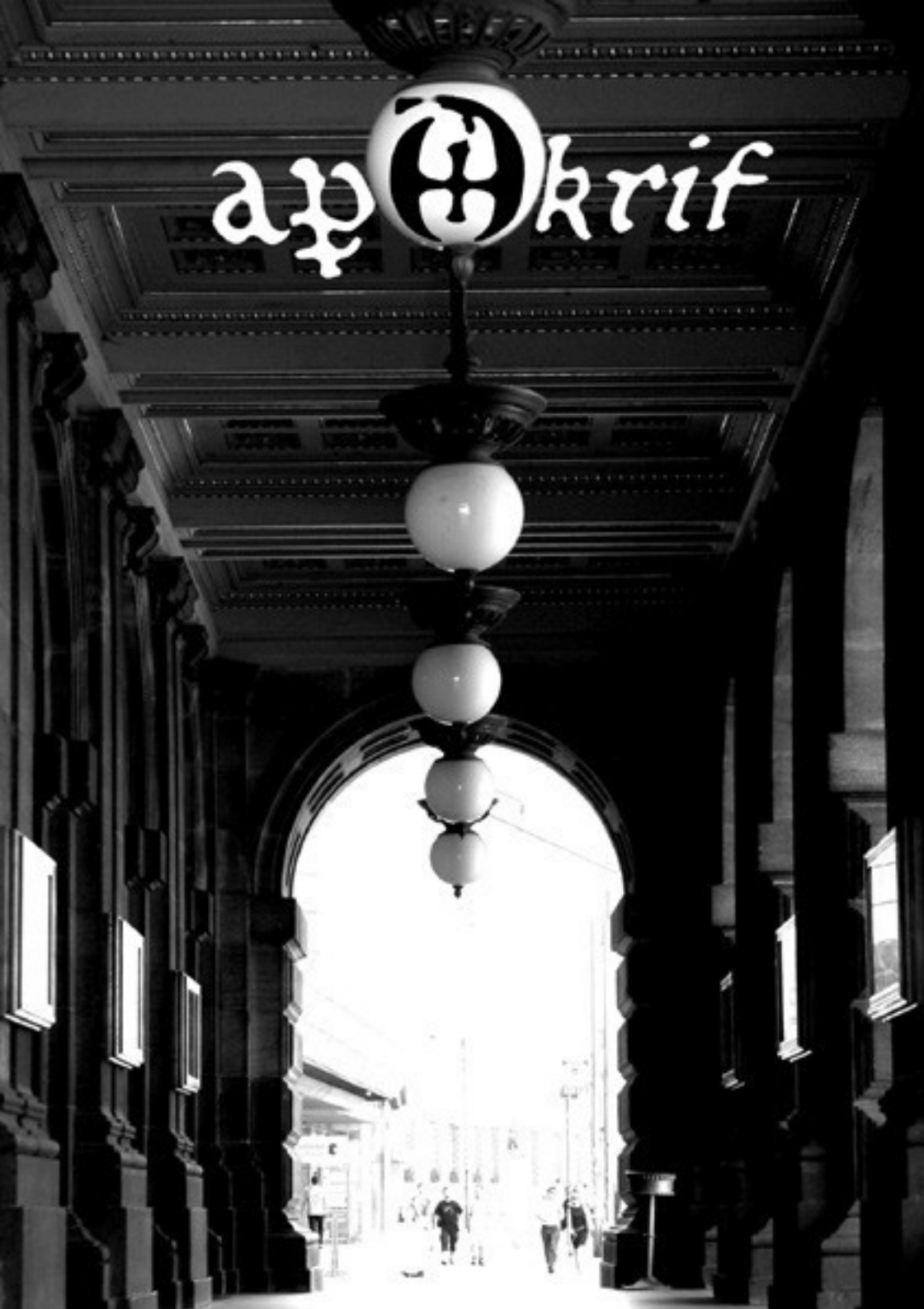

ap krif

Irodalmi folyóirat

megjelenik negyedévente

IV. évfolyam, 1. szám
2011. tavasz

Főszerkesztő

Nyerges Gábor Ádám (*vers*)

Szerkesztők

Tarcsay Zoltán (*próza*)

Torma Mária (*kritika*)

Spiritus rector

Fráter Zoltán

Olvasószerkesztő

Török Sándor Mátyás

•

Szerkesztőség

1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1

Tel.: (1) 318 8350; (70) 578 3398

apokriflap@gmail.com

<http://apokrifonline.wordpress.com>

Felelős kiadó

Magyar Irodalomtörténeti Társaság

Megjelent az ELTE BTK HÖK

Belügyi, Szakos Képviselési és Tudományos Bizottságának
támogatásával

Copyright © 2011 Az Apokrif 2011/1. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 200 példányban

Az egyes példány ára 350 Ft

Szépirodalom

Torma Mária

Té per iksz 7

Takács Nándor

Visszautasított • Üvegtest 12

Braun Barna

Boncolási jegyzőkönyv 14

Tinkó Máté

Nelli • Másképp 15

Takács Máriusz

Szarosok • Férfiművészet • Városi este 23

Török Sándor Mátyás

Exodus • Mínusz nulla 24

Tamás Péter

Egyszer pedig magamba mentem 26

Áfra János

testszag • epikrízis • azonos csúszás 30

Fehér Renátó

Használati utasítás • Kleopátra 35

Sós Dóra

Egy arckép alá 37

Tarcsay Zoltán

Valavala 41

Németh Tamás

Ekszhíró 52

Látószög

- Novotny Anna** • *Superman nyuszipapucsban*
(Németh Tamás: Ekszónhíró) 58
- Szeredi Merse Pál** • *Képi fordulat és fotóművészet*
(Keresnyei Vince fotóiról) 60

Látótávolság

- Fehér Renátó** • *Egy felejtés-munka vakmerősége*
(Toroczkay András: Napfényvesztés) 63
- Vass Norbert** • *Ritmus és rítus*
(Bodor Ádám: Az utolsó szénégetők) 66
- Szarvas Melinda** • *Vákuumcsomagolás*
(Térey János: Protokoll) 69
- Braun Barna** • *„Amit értek, nincs itt.”*
(Pollágh Péter: A Cigaretta) 72
- Evellei Kata** • *„A vicsor országa”*
(Spiró György: Tavaszi Tárlat).....74

Illusztrációk

Keresnyei Vince

címlap, 6, 13, 22, 33, 34, 40, 51, 57, hátlap
(Az 51. és 57. oldalon szereplő fotókat kivágva közöltük.)

Té per iksz

Büdösbagósbanyára tekintettel sose tettem akkora függönyt a konyhaablakra, hogy a legkevésbé is akadályozza a rendszerezített megfigyelést. A beköltözésünk napján fogantatosított, majd évek alatt kiérlelt technika még annyira sem volt rejtélyes vagy különösképpen bonyolult, mint amely akár egy bogár agyoncsapásához szükséges. Ez a makacs szemmeltartás – melyről úgy hittem, abszurd módon mellőzi a legparányibb természetes, személyes érdeklődést – pontosan olyanná lett, mint az a szétnyomódott pók az ablaküvegen, amit ablakpucoláskor nem kapartunk le, inkább megszoktuk a rögtönzött sírhely látványát. S ahogy mindent, amit Gézával megszerettünk, ezt a pusztá tetemet is elneveztük: a szembeszomszéd után a Karcsi nevet kapta a keresztségben. Illedelmesen bohóckodtunk előtte, reggelente neki is köszöntünk, fejet hajtva kéz-láb csókot helyeztünk kilátásba estére, noha épp úgy, ahogy druszája, az a leplezetlenül bunkó matróna, még viszontmorgásra se méltatott. Mi persze hogy is vetettük volna szemére a dolgot (melyikre is, ugye a nyolcból megmaradt három közül), oly tragikus körülmények között hunyt el: önlábával vetve véget életének egy reggelen Géza összesodort Metro újságja elé ugrott. Meggyászoltuk, és Bagósbanyát kértük fel képzeletben keresztanyának, a haláltusa elfogulatlan tanúját, aki a szerencsétlenséget a gang korlátjának dőlve premier plán követte végig, s ez sem hatotta meg jobban, mint Gézával közösen jegyzett szappanoperánk egyéb konyhaablaknyi kockái.

Hogy Karcsinak hívják, vagyis Karolának, nem heveny bemutatkozásunk alkalmával derítettük ki, dehog: hozzánk hasonló, de a megfigyelés hosszabb időtartama okán messze fölénk sorolt bérlőtársaktól tudtuk meg, akikkel némi társalgási viszonyt megengedett magának. Nem mintha ne lettünk volna Gézával együtt akkora bolondok, slendrián jókedvűek, hogy az a finomnak kevésbé nevezhető idegenkedés,

mellyel a bevett udvariassági formulákkal szemben viseltetett, ne fokozta volna kettőnk (az övével fordított arányú) egyre terebélyesedő szóvirágokban megnyilatkozó üdvözlési hajlamát. Ám bekopogni hozzá és háziasított grizlimedve alkutú élettársához csak nem mertünk. Így maradt ő a veres prosztó, a mi meghághatatlan mondd-blankánk, bunkófalvi polgármájsztrájenszka, ezeregy legendát gyártottunk róla futószalagon. Egyre nehezebb és nehezebb lett ugyanis másvalamin ilyen fékezhetetlenül jól esőn ökörködni közösen. Holott azelőtt, minden előtt, még Géza sűrűsödő vendégeskedései előtt, az összeölekezés, -költözés előtt, a gyűrűk és esküvő előtt minden anyaggá lehetett, amit kiharaptunk és megrágtunk a napból. Az összes furcsa arc az utcán, hep-ciás villamosvezető, elfuserált reklámszöveg, szóval tényleg szinte minden mögött történeteket láttunk, melyekről otthon aztán hihetetlen meséket mondtunk a másiknak, úgy csűrve-csavarva, ahogy azt még a nagykönyvben se tudták megírni.

Idővel azonban mi más is történt volna, minthogy elunjuk a röhögést. Nem hordtuk haza, amit felkaptunk a nap során. A vacsorát külön kezdtük el, az ágyon is pantomim-má csökölt sok-sok felvonás. Már hangosan gondolkodni se mertünk magunkról, pedig korábban mennyit analizáltuk visítón, hogy ki mit tarthat felőlünk, hétfőn mit sistergett rólam Géza anyja, kedden hogy képzelte apám, milyen az életünk. Összenevettünk, hogy ugyan-ugyan, mi mások vagyunk, mi találtunk egy igazán különös receptúrát a téperegyre, közösen fejlesztettük szépen, lassan, vigyázva a lila vagy rózsaszín gőzökkel, elvezettük őket rafinér masinákba: igen, mi folytonosan megújuló örökmozgók leszünk, van az így, kell az így. Még a gyerek se ronthatja el a kreatúrát, bírja ez a háromóránkénti szoptatást, az alvás- és testünk-hagyott hónapokat, a sose-ketten éveket. A gőzgép működik azután is, hogy a téper-játék részese lesz újabb két versenyző, akik ugyanúgy élvezni fogják, ahogy mi most. Valamivel mégsem számoltunk. Bár a másikat jól átvilágítva

választottuk, mérnöki pontossággal illesztgettük magunkhoz, hogyha más formát ölt is a szerkezet, majd porszem se férközhessen közénk, mégsem számoltunk azzal, hogy még a gyerekek megérkezte előtt, a család előtt történhet más is.

Túlságosan kiismertük egymást meg azt is, mik lehetünk még valaha. Pont ezt a rögzült kiismerést nem hittük bajnak, sőt bálványoztuk, amit a legtöbbre tartottunk – a szemrebbenésnyi megállapodásokból, a tudommitgondolozásokból –, épp a szemrebbenés kopott el lefelé. E nélkül meghitelezni a magunk igazát a másoknak végletesen hülye dolog, hiába nem észrevehető. Magát feszíti szét a gép, amint két féltékére osztja mindenünk. Nem is tudom már, melyik horrorban a hogyishívták, a fordított medvecsapda volt hasonló: az egyik áldozat büntetésül a fejére eszkábált vaspántokkal ébredt, s még kapott is pár másodperc haladékat meg egy szabadulással kecsegtető, teljesíthetetlen feladatot. Nekünk bezzeg több jutott fél percnél, talán évek is. A szükségszerű elbukásra várva töménytelen sokszor átgondolhattuk, mit tegyünk, mielőtt repeszteni kezdenek a pántok. Sokszor sok hétre nyúlt a haladék, hogy már magunk téptük volna szét az állkapcsaink, csak ez a várakozás ne volna, mialatt egymás kulcsontjáról kell döntenünk: vajon megroggyan-e a vállunk nélkülük. Végül bele se vágtunk, túlságosan tartottunk egymás fájalmától. Mindegyikünk cipelte tovább a maga vaskolosságát, mert azt hittük, ha egyszer mi csináltuk, hűek maradunk a terveinkhez, az ígéretekhez... És ugyanúgy, pontosan ugyanúgy, ahogy anyáink meg apáink tették öt-hat év házasság után, beleszontyolodtunk az egyek-vagyunkba. Hogy reggelente még korábban ébredjen valamelyikünk, csak hogy lélegzetet se véve figyelje a maga terpeszkedő boldogságát, ahogy a másikat nézegeti, elmaradt. Hogy a kezdetben közös étkezésekben még volt valami transzcendens izgalom, míg fejbe kólintott kábakövekként ültünk az asztalnál egy-egy bögre kávéval a markunkban, vagy hogy jó lehet egyáltalán hallani a másik motozását az

asztal mellől, elfelejtettük. És olyan nagyon biztosak voltunk abban, hogy ez a kis költségvetésű, színes-szinkronos, romantikus vígjáték soha sem csaphat át pepitakockás családi drámába, olyan nagyon biztosak, hogy tényleg csak azt nem vettük észre, mennyire nincs semmink, ami közös lehetne még a konyhaablakon túlról. Gézával néha igyekeztünk elhíttetni, hogy tényleg más alapokon jutottunk el idáig, mint a többiek, mert mi cinkosok vagyunk ebben a szontyolodásban. S hogy a cinkosságnál szórakoztatóbb nincs is, abban szemrebbelés nélkül egyetértettünk. De, hogy ez az egyetlen, ami még a miénk, arról mélyen hallgattunk.

Hát imádtuk, amink maradt, imádtuk ennek az infantilis játéknak szinte utolsó fogaskerekeit, Büdösbagósbanya és Karcsi, a póktetem kimeríthetetlennek hitt történeteit. Ezeregyéjszaka meséltem Gézának, és ezeregyéjszaka mesélt nekem. Büdösbagós mint algír kém és a hetven rabnő vagy sztahanihlista ősanya szerepelt, hol körfolyosón-botlott szállodaigazgatóné, hol álruhás Mátyás királyt kifordító okos kancsó lett. Nyerítettünk éjszakáról éjszakára, csak percekre futottunk ki a konyhába inni, lopni a hűtőből valamit a másíknak, hogy mellé visszabújva suttojuk el, miről maradt le: Karcsi bizony feltámadt, és a hűtő kelő lámpafényében némán mutatott a most is, éjfélkor is figyelőcigizésbe állt Banyára, az ám, na mit szól. Játszottunk, tovább vetekeztünk, mint két gyerek, mit csikarunk ki figyelőtisztunkból üdvözet gyanánt. Hóvégi számadást készítettünk az artikulálatlan szemmel verésekről, melyek mellé nagy ritkán, de tényleg nagyon ritkán azért egy-két szót is biggyesztett. Akárha szánna már, értené, mi zajlik köztünk. Mintha tudná, hogy gondolatban banyaszóár-sorozatokba szerkesztjük szavaknak, pláne mondatoknak se elég hangsúlyait, mint a *hkrnapot* vagy a híres *kühüm*, amelyet legtöbbször háttal nekünk hallatott, mikor a kulcsot kerestük, és az ajtó előtt kényszeredetten röhögcséltünk attól izgatottan, melyikünk hogyan magyarázza majd ezt a *kühümöt*.

Azt hittük, ha a nevetés működik, minden működik közöttünk. Titokban viszont rettegtük a napot, amikor Büdösbagós megszünteti a felügyeletet, elköltözik, netán meghal vagy egyszerűen becsönget hozzánk. Hogy megismerjük. Hogy leülhet nálunk, ránézhet a konyhaablakra immár belülről, és nem látja majd az időközben eltűnt Karcsit, se magát, a bumfordi szeráfot. Mert bennük még láttuk azt a keveset, amit egymásra nézve csak nagyon ritkán. És féltünk, igen, féltünk, hogy előbb eljön az egyezményes felszámolás napja, minthogy megszülessenek azok az őket-minket pótló, kalkulált játékosok, akik rajtuk kívül még megmenthetnek egymásnak: a gyerekeink.

Visszautasított üdvözlés egy nyíló ajtóban,
lazán imbolygó vertőmeg.
Megkezdett és félbehagyott érintés,
a tekintet mentén kicserélhető szavak.
Többszöri próbálkozás a menekülésre,
fordítva használt eszközök.
A türelem könnyűvé válik,
és befelé dőlnek a falak.

Az üvegtest alól cseppek fakadnak.
Csontok a haladás útjában,
tétova mozdulatok.
Izgatott keresés a lezárt terekben,
egy ismeretlen felszín sötét képei,
tárgyak és nevek sokasága,
melybe a test minduntalan ütközik.

Boncolási jegyzőkönyv

Kiderült a membránon belül
vér van, és az érinthetetlen anyag is porciózható.
Már véleményezned sem kell,
csak szemléld, mert ez lesz.

A bonctant elvettem különben,
az ábrái véletlenszerűek
ahol másban tüdő van istenben
semmi sincsen.
kocsonyás erek csak,
vén szájpad, kígyó bordák,
inak, és vér. rengeteg újra termelődő
úrlény-zselatin vér.

Nem találtam a géneket,
amiért küldtél.
Ázott padlásszobát, nagyot halló
angyallal csak, aki mindent megbocsát.
Az ablakból hiányoztak a legyek.

Mellforma csajka rendelkezésemre állt.
Feküdt a bőrén elvetett anyagnak, vitrinben
mint a makettek.
Egy ilyenbe tettem,
pont belefért az egyik
lefejtett réteg
nem tudom hogy
kémia, vagy a lélek
világított belőle
mint a lépcsőn
toronyig vezető
fény.

Nelli

Azon a napon látogatott meg Nelli. A járásából levettem, valami nagyon bántja, az elmúlt hetek eseményei, a veszekedései velem és másokkal, másokkal rólam, velem másokról, összebeszéltük az egész világot az egész világ ellen és vissza.

Néha megcsókolt. Nem módszeresen, vagy hát épp az lehetett benne a módszer, hogy a mondat közepén félbeszakított, így szedve le a szavakat a számról. Úgy érzem, figyelmeztetni akart, hogy tovább nincs értelme.

Sosem volt elég közel, mégsem váltam képessé nélküle. Képtelen volt az egész.

Tudta, mik a kedvenc ruháim, rajta a ruháim, igazából az én ruháim voltak, mert nekem vette őket fel, a gomb, emlékszem, amikor leszakadt az egyik gomb az egyikről, már nem tudom, melyikről, dehogynem, arról a csinos lila kabátjáról, lila volt, de mikor elképzelttem, másokon hogyan is állna, lehet, hogy ő volt csinos és nem a kabát, nem képzeltem el soha máson, szóval két hétig színét se láttam, egyikőjüknek sem, mert bár felvarrta rá a pótgombot, de ő tudta, hogy én tudom, milyen is volt az eredeti, történet a történetben, egyszer megkarcoltam a körmömmel, onnantól még inkább az enyém volt, valami hülye játékot játszottunk, én a férfi és ő a nő, és meg akartuk tapasztalni, a rétegek alatt mi van, a szégyenérzet hogyan alakul át vággyá, mert először szégyenérzet, azután vágy, és úgy rémlik, szenvedéllyel tettük mindent, és én akkor felírtam magamnak, hogy felülről a második gomb, ha önbizalmas kedvemben voltam, így számoltam, ha nem, akkor alulról a hetedik, de azokra az esetekre nem szívesen emlékszem, lehet már el is felejtettem, és csak hazudni akarok, hogy teljes legyen, amolyan nyolcgombos kerek egész, a történet, szóval elveszítettünk azzal a gombbal valamit.

Azon a napon látogatott meg. Kibontotta a haját, dús haja volt, visszafordultak utánunk az emberek az Élet utcán, ha arra jártunk, nem aznap, aznap nem jártunk sehol, ő igen, de nélkülem nem így hívta, vagy hogyan is fogalmazzak, nem akarok satnya lenni, de öntelt sem. Miatta fordultak vissza, ha kibontotta a haját, nagyon értett a mozdulatokhoz, mint minden valamirevaló nő, a nőkben mozdulatok keringenek, halálpontos a koreográfiájuk, attól lesznek nők, igazán attól, nincsen jó nő meg rossz nő, a mozdulatokig nincsen semmi, dús volt a haja, de önmagában csak haj volt.

Elszólta magát. Nincsen véleménye. Ő ezt nem is igazán. Mit, mit? Nem tudja. Én sem. Azzal leült az ágyra. Magához húzott. Mondjam már meg neki, hogy mi a faszt akarok kezdeni az életével. Az életével! Ahá, szóval kezdődik. Milyen olcsó megoldásokat választva öltözteti vissza magát, és én ezt érzékelem-e? Persze, hogy akkor azt éreztem, hogy vizsgáim vannak meg szakdolgozatom van meg menjen el a jó büdös francba, ha nem érti ezt meg, az életével együtt.

Azután azt mondta, szomorú. Ha a szemével mondta, elhitttem neki. Viszont szavakkal mondta, tehát játszik velem. Hezitál. Telefonért nyúl. Felhívja az anyját. Teljes közöny. Micsoda hangszínváltás! Nem hezitál. Vagy nagyon ügyesen leplez. Röviddel ezután mesélek neki a szociológiai kutatásomról, hogy a század elején még csak az úri lakásokba vezették be a villanyt meg a vizet, mi ezt el se tudjuk képzelni, vagyis „mi”-n „itt”-et is értek, mert valahol a világ másik végén még mindig semmi, még mindig az éhhalál, és ez nagyon szar lehet. Bólogat. Azt szeretném, ha értené. Akkor talán minden más lenne. Máshogy bólogatna, nem ilyen beletörődő. Nem kérdezem meg tőle, mi volt az előző mondatom. Úgyis elbukna. Nem is annyira a másik végén.

Majd két hétig semmi jelzés, semmi üzenet. Ez nem az a két hét, az a kabát akkor már a szekrény alján összegyűrve.

Van úgy, hogy...

Ilyet nem. Ez némiképp önzőnek tűnik. Mintha a velünk

megtörténtek általános jelleget ölthetnének.

Szóval van úgy, hogy felfedezünk valakiben valamit. Valamiben valakit. Képeket kapcsolok össze sorsokkal. Sorok téblábolnak előttem, múzeumba is rakhatnám egyszer mindet, őket, múzeumba, kiállítás gyanánt.

Nem keresett. Hezitált. Végül nem bírta már tovább, egy részeges estén az ölembe sírta magát, meg a telefonos sztorit. Nem jártunk, nem járunk, nem fogunk járni. Működnek az igeidők. Nem működik semmi. Fel akart hívni. A tárcsázásig eljutott, de szándékosan rossz nevet ütött be. Neveket. Fiúcskák nevét.

Ez provincializmus. Ez nem provincializmus. Majd egyszer megérti ő is. Kevés férfi van.

Azért megnyugtató, hogy közben állandó jelleggel rám gondolt. Nem is nézte az arcukat, a sajátját pedig elhúzta, amikor be akarták nyálazni. Hiszek neki. Szemmel mondta.

Lehet, hogy terhes. Ezt kurvára elcseszted. Pofon vágott. Kiröhögtem. A hangsúly fáj igazán. Neki. Egyébként nem terhes. Csak pofon akart vágni. Ehhez kellett a szavak. Indítékok a feloldozásra. Nekem a jelentés.

Egyszer egy saját házat szeretnék. Gazdag a fantáziám, kitöltöm az üres helyeket. Hol egy kert látványával, hol egy nő látványával a kertben. Nelli könnyen alkalmazkodik a fantáziámhoz. Nelli ott már készen áll.

Egymás mellett ültünk egy padon, ez az első találkozás. Én írtam neki egy verset a papírra, ő rajzolt nekem egy gesztenyét a papírra. Megkértem rá, mert nem tudtam a gesztenyefáról értelmesen írni vakon. Ő nem kért meg engem semmire. Ő csinálta előbb. Én belőle meg a gesztenyéből. Papíron. Papírra. Megkért, akarta. Nem kért meg. Nem akarta. Így szerette volna, hogy történjen. Megtörtént.

Ha hazaérek (ez most van), kinyitom az ajtót (ez még mindig most) és figyelem a falak suttogását (ez állandó) és lefekszem nézni a plafon határait (plafonom határai eltérőek) és tudni fogom a kopogó sarkokról, ő jön, és senki más (amíg

ő belül, addig senki), a plafon és a padló kettős játéka együtt adja ki őt, minden bizonnyal rendkívül szerény körülmények között élek már két éve valahol a belvárosban, elzárva a csendtől, örök zavargások által kísértve, ő is egy zavargás, a kopogása zavaró, felizgat, felidegesít, nem tudom eldönteni, hogy viszonyuljak ahhoz, hogy visszavár, nem vár vissza, visszavár, ahogy én őt, és megbántjuk egymást, ahogy én őt, úgy őt senki más, még ő sem engem, bár igyekszik, hozzám igyekszik, de talán mindezen lendület mögött szándéka, pimaszságai térnyerésének lehetősége, nálam magas a belső tér, messze van a plafon, ezeket a pesti szobákat mindent így terveztek, tudja a fene, hogy miért, majd megkérdem a belsőépítész haveromat, ő is összeveszett a barátnőjével, de mondom, nem a barátnőm, de mondja, akkor mi, csak dugtok meg sírtok egymásnak, egymáson, akkor mik vagytok, ne akarjam beadni neki, ami nyilvánvaló, pontosabban annak az ellenkezőjét, ne akarjam, én nem akarom, hogy beszéljön, ez nem rá tartozik, ez a kettőnk dolga a Nellivel, ennyi volna a szerelem, egyébként nincs is dolgom vele, én csak a rohadt plafonokról kérdeztem őt, a Nellivel, igen, vele nincs semmi dolgom, de így vele sem lesz, mi ez az ingerült hangnem, ne lásson más, igen, nem akarok átlátszani.

Nelli nem létezik.

Ahogy kezdtem, valahogy úgy kellene befejeznem. De félek a történetektől. Nem akarok befejezni semmit, mert az maga után húzza-vonja, hogy el kell kezdenem valahol.

Nem kezdtem el semmit.

Két pont között a leghosszabb út a gondolatátvitel. Helyzetekre bukkanva, nap nap után, helyzetekbe merülten, el és ki, és újra és újra. Próbálkozások. Megérteni nehéz. Egyáltalán, érteni.

Ha eltűnik egy árny, egy alak, te utána nézel, kipótolod az üres helyeket.

Ha eltűnsz, én csak megtippelhetem, merre is mész, és minél fontosabb vagy számomra, annál nagyobb a tét. Szá-

momra. Annál többet tévedhetek. A részedd kívánok válni, így veszítek egyensúlyi helyzetemből.

Bizonyos értelemben bizonytalanul akarjuk egymást.

Másképp

Egyszer csalódnai fogsz az emberekben. Egyszer benned is csalódnak majd. Vagy már megtették, különösebb felhajtás nélkül. Nem néztél a hátad mögé, megtették, bemutattak neked, átkokat szórtak rád, nem idézem, miket, majd idéznek ők helyettem, ha szemtől szemben találják magukat veled, de sosem teszik meg szemtől szemben, ahhoz túlságosan nagyra tartják magukat, ahhoz túl kevés vagy nekik.

Annáról egy fotóalbum ugrik be, jóllehet, egy emlékekből rekonstruált fotóalbum és az ő energikus alakja, tele volt energiával, mozgott a képeken is, ki csinálta a képeket, hát én csináltam az összes képet, amikor nem látta, akkor készült a legtöbb róla. Titokban, tudta ő ezt, azaz mégsem titokban, de igyekezett fenntartani a látszatot, mármint felém, hogy nem tud semmit titkos elfoglaltságomról. Azt hiszem, folyton olvasott valamit, amivel sikeresen elterelte a figyelmemet. Ha belekezdett a mesélésbe, nem lehetett megszakítani, őszintén és naivan lett azonossá királynőkkel, parasztlányokkal, megcsalt szeretőkkel, sorsokkal és sorstalanokkal, néha félttem, hogy összekeveri a fikció és a valóság határait, de az utolsó pillanatban mindig volt egy-egy visszalépő gesztusa, egy váratlan puszi, egy ölelés, egy „na de most megyek, mert még anyának segítenem kell”-rigmus. Sokat segített az anyjának. Jó ember volt. Szerettem volna jobban.

Mi az, túl kevés? Nem pontos meghatározás. Túl más. Miként más? Tetteidben más? Mit teszel másként? Annyiszor átrendezgeted magad, ahányszor átrendezget téged a felkelő nap, nem, ez túl nagy szó, mert a lemenő nap meg

az éjszaka is átrendezget, túl könnyed szó, átformál, kezdek pontosítani, van egy tested, ez többnyire adott, és nincsen változás, együtt nősz vele, van változás, bár minden pillanatban magad vagy, körülötted nincsen varázs, csodák léteznek, de nem ott, ahol keresed, nem lesz mögötte zenekar, nem ébresztenek éjnek idején vándormuzsikusok, ott a csoda, te rá is tehetsz nagy ívben, mire, hát a csodára, az attól még ott van, vagy mégsem, a szándékaidtól válik függővé, na ez az, szándék, azokban vagy más, nem cirkuszolsz, más cirkuszol, nem azon cirkuszolsz, amin más, mert nem azon szándékozol cirkuszolni, egyszer csak összeáll a fejemben, hogy mit akarok mondani, nem mondja meg úgyse helyettem valami felsőbb erő, arról már rég leszoktunk, arra várni, majd segítenek, nem a segítségre kell várni, hanem a bizalomra, bizalom nélkül nincs segítség, fordítva meg nem tudom, nem hiszem, nem így tapasztaltam, nem így ítélt meg az eddigiek alapján, cáfolatok jöhetnek, kell, hogy jöjjenek, de mindenek előtt tisztában kell légy önmagaddal, apám szavai ezek, ezekből következtetek, hogy addig nem kér meg senki, kísérd el őt haza vagy a buszon hazafelé, bármiért, bármikor, nem kísér el, amazt kíséri el, téged legföljebb telefonvégre helyez, nem kíváncsi az arcodra, a hangod éppen elég neki, megremeg a hangod, a gesztusaidra a hangokból következtetni éppen elég neki, azok is bizonytalanok, így és ennyi kielégíti belőled, kielégítetlenül hagy, bömbölhatsz, ordíthatsz, rúgkapálhatsz, nem csak nőkről és szexről beszélek, emberekről és kapcsolatokról beszélek, a jobbá válás szándékáról beszélek, ennek kevés vagy, annak sokkal több, talán minden, jajj, megint egy nagy szó, és mégsem hagyhatom el, mert tényleg, jobbá kell válnod, fel kell nőned, szándékaid szerint téve mindezt.

Előfordul velem is, hogy bizalom dolgában megingok. Túl gyakran. Előfordul, hogy túl gyakran.

Nem ismerhettem meg igazán. Annát nem. Elköltöztek. Az anyja megbetegedett, az apja pedig belebetegedett abba,

hogy talán miatta. Szóval vissza. Van ilyen. Engem meg sem kérdeztek. Egyébként Annát sem. Ilyen is van. Néhányszor elmentem még a házuk előtt, füttyültem az ablaka alatt, mire ismeretlen figurák néztek ki rajta, riadtan, először csak azt hitték, valami eszelős eltévesztette az útvonalat, de miután rendőrséggel fenyegetőztek, világossá vált számomra, hogy ez már nem az a ház. Csak valami maradék. Jól hitték. Semmi közöm nem volt ahhoz, ami itt maradt. Hetekkel később küldött nekem egy könyvet, állítólag az egyik kedvence volt, de mostanra elfelejtettem a címét.

Szarosok

lenézem a
galambokat
a tetőről
előbb
utóbb
mind megdöglök

Férfiművészet

mélybúgó
kézcsókom
az ellenőrnőnek
ha van jegyünk
akkor is

Városi este

betalál ez a sok kis
bogár bogárlukába

Exodus

A buszt lekésem munkába menet,
A hétfő hólét fröcsköl rám, fázom,
A hajnal hasad, és kinevet.
Egy buszra fel. Fűtés nincs. Csak megyek,
Ki merre látok, Törökbálintra,
Sasadi útra, Gazdagrétre, Savoya Parkba,
A Fogaskerekű felé, csak ott lenni
Valahol, valakinek.
A buszra fagyott hajnal pizska,
Az életunt ülések, megkopott utasok,
A köztük feszülő hányászöld kapaszkodók,
A jól ismert Ikarus-hang és -szag.
Ezt érzem idillinek. Sehová menni
Mindenhová menni, semmit sem
Csinálni bármit csinálni, senkit sem
Szeretni mindenkit utálni. Rettegni
Az ismerőst, félni az idegentől,
Hogy megszólít, és mindezt
Közömbösen elviselni, ez az idill.
Leszállni a világvégén, a Sasadi útra,
A Fogaskerekűre, Gazdagrétre,
Törökbálintra, a Savoya Parkba,
Természetesen, tócsába lépve,
Lemerült mobillal, sápadt úton,
A sápadt ég alatt, ez az idill

Mínusz nulla

Csak sietek és sietek.
Tócsákon át, kocsik elé lépve.
Zavarnak az emberek.
A fejembe szállt
A hajnal. Suhanó buszok,
futurikus fénynyalábok
mellett a lábam és én megállunk.
A megállóba tévedt
Haverok és haverinák öröme;
Pezsgős és borgőzös
éjszakák beszélnek össze
ezt a mínusz-fokos, téli hajnalt.
A magas barna lány a náthám,
Néger barátja a fejfájásom,
Hiányodtól ég a szemem,
De ha velem lennél itt, most,
Te lennél a hányingerem.

Egyszer pedig magamba mentem

Tisztítótűznek hívnak. Kezed zsebre vágta, a balban öngyújtó, a jobban dezodor. Minden idegszálad megfeszül, ahogy várod, hogy felbukkanjanak az ellenfeleid. Sűrű szemekben hull a hó, úgy vibrál az égbolton, mint a hangyafoci. Közelebb érsz a tömeghez – kicsit elnagyoltak, mintha minden arc ugyanazé az emberé lenne. Válladdal utat törsz, kabátok suhannak el melletted, karok csapódnak az oldaladhoz. Gyanús mordulás. A hang irányába fordulsz: igen, egy zombi vonaglik ott, mint fertőzött darázs a kaptár mélyében. Előkapod az öngyújtót, kikattintod, és a szörnyeteg felé fűjsz a dezodorból. A jéghideg mentaillatot egyből el is nyomja az égett hús szaga. Az emberek menekülni kezdenek, néhány lépésre pedig megjelenik egy sörétes puskát tartó zombi. Mielőtt elsüthetné a fegyverét, magad elé rántasz valakit a tömegből.

Mindenkit még én sem menthetek meg – különben sem utazom kicsiben.

Vér fröccsen rád, és még így is megsebződsz valamennyire, mert hevenyészett pajzsodat át tudja vinni a puska. Félrelököd a hullát, előreugrasz, és házi készítésű lángszóróddal megölsz a zombit. Mielőtt elérné a tűz a kezét, kicsavarod belőle a fegyvert.

Tudom, mert hirdetem, haragomnak igaza van.

Egy kísértet hasít át az égen. A tömegben végleg kitör a pánik, de te nyugodt maradsz. Tudod, hogy meg lehet sebezni. Nem olyan légies ez, lám, egy könnyáztatta özvegyi fátyol van a kezében. Megvárod, hogy berepüljön a célkeresztbe, és tüzelsz. Telitalálat.

Mint ásitó száj nyílik meg az egyik ház ajtaja. Engedsz a tátongó hívogatásnak, már benn is vagy. Hátad mögött, akárha fogak lennének, fehér oszlopok sorakoznak. A terem

képekkel van tele. Ez például a kedvenc könyved, Grendel Lajos *Éleslövészetének* a reklámja. Arrébb tolod, és feltáru előtted egy titkos rés. Arra számítottál, hogy van élet az *Éleslövészet* mögött – jól jönne egy kis kötszer a sebeidre –, de nincs itt semmi. Nem érsz rá gondolkozni, csoszogást hallasz. Megpördülsz, és meglátod a zombikat. Egészen úgy vonszolják magukat, mint ahogy te szoktad a reggeli kávé előtt. Ólmot pumpálsz beléjük. A puska átviszi a testüket, szinte érzed, ahogy a golyók becsapódnak mögöttük a falba. Minden egyes becsapódó lövedék fáj neked.

Ellenőrzöd a tárat, és mivel üres, eldobod a fegyvert. Az egyik ajtó zárva, a másikat sikerül berúgnod. Ahogy belépsz a szobába, ferde képsor rohan meg. Otthon egy kisgyerek a tükrökhöz lép. A kezében könyv.

Leköpöm a múltat, a lélek-pókot, a cudart.

Elveszett kisdiaák ismerős bútorok között. Az este hirtelen leszáll, éji rémek lengenek tova. Szundít a karosszék. A játékok, a karikahajtók, a szegény tükör is hallgatag lóg.

Leköpöm a lelkemet is, mert visszanyihog a múltba.

A képsor szétfoszlik, és meglátod a kulcsot. Felveszed, visszalépsz az előző szobába, ám ott kellemetlen meglepetés ér. Újra talpon vannak a zombik. Nehéz munka a tiéd, azt kell megölnöd, ami nem hal meg. Ezek az átkozott zombik pedig némi kis mutáció után újból-élő és makacs halottként állnak fel. Egyikük felemeli az imént elhajított puskádat, és hozzád vágja. Elese! a mellkasodra szorítod a tenyered, és bámulod, ahogy föléd nőnek a mutánsok.

Szívemet a puskatus zúzta, és most mégis, indulj föl, eróm, indulj föl megintlen a Földről!

Szörös kezed előhúzza a dezodort, majd az öngyújtót, és... Így van, pusztítsd el őket! Mind!

Ez a nyúlt féreg legkedvesebb halottaimra tör, üvölt a főellenség. Még valamit meghallasz: egy zombi csoszogását az ajtó mögött. Megragadod a kilincset, feltéped, és elkiáltod magad:

Járkálj csak, halálraitélt!

Lángokba borítod a zombit, és gyorsan elveszed tőle a golyószórót. A következő teremben rátalálsz a sorstársaira, vannak vagy hatan. Csoszognak, vonszolják maguk után a bal lábukat – mindegyik a balt, mint te, amikor szörny voltál a Farsangon. Meghúzod a ravaszt, átellenesen meglendíted a kezed, és már a földön is vannak. Aztán az egyik felkönyököl, és beszélni kezd:

Öt-hat szomorú hulla, szétmart, rohadt hús...

Ez most miről beszél.

...por s hamu leszünk. Ember, ne röhögj rút gyalázatkra, inkább kérd az ég irgalmát nekünk!

Mulattat az ötlet, de nem hagyod, hogy folytassa, előveszed az öngyújtót, és lángba borítod. Nagyon lassan ég csak el, és közben kisebb-nagyobb megszakításokkal panaszkozik.

Csontjaimnak üszke kín, sírva futnak sebeim.

Óh jaj, Tisztítótűz ez már? vagy a Pokol, hol soha nem hangzik Isten szava?

Örök tűzesőben ázom!

Miután csak hamu maradt a bőbeszédű hullából, és leveheted róla a szemed, legnagyobb örömödre néhány gránátra bukkansz a helyiség túlsó felében. Elteszed őket.

Nagyon rokonszenvesnek érzem magam.

Arra jutsz, hogy időszerű lenne megkeresni a főgonoszt. Nem bírnád ugyanis túl sokáig ezeket az érzelgős zombikat. Egy igazi ellenség, egy beleváló mutáns tetem ne lelkizzen már.

Továbbmész, és meglepően hamar rátalálsz az utolsó ajtóra. Kinyitod. Egy tükrökkel teli szobában találsz magad. Nemezised már régóta várt.

Hadd gratuláljak. Figyelemre méltó, hogy egészen idáig eljutottál. Helyenként igen olcsó megoldásokhoz nyúltál, de ha beleveszem, hogy nem is te vagy Tisztítótűz...

Hátrahökölsz.

Meg vagy lepődve? Ugyan, hát mire számítottál? Te, akit Péternek hívnak.

Meghúzod a ravaszt. Az egyik tükör összetörik.

Vagy Tamásnak. – Lesöpri a vállát. – Még a neved is felcserélhető.

Tüzet nyitsz. Valahogy nem találsz el. Kiürül a fegyvered, félredobod.

Nem gyűlöli úgy rab a tömlőcét, hol örökös a végtelen sötét, s magába rogyva ordít társtalan – mint ahogy én utálak téged!

A főellenség elégedetten kacag.

Szánalmas bolond. Hogyan fogsz legyőzni?

A gránátot választod. Elhajítasz egyet. Nemezised el tud oldalazni, de a detonáció ereje a földre küldi. Elvigyorodsz: megsebezted. Kibiztosítasz még egy gránátot, és odarepíted. Felkapja a talajról, és visszadobja. Kettőtök között, a levegőben robban fel. Tükörszilánkok zúdulnak le, a plafonból lezuhan egy darab, a tartóoszlopok mintha megroggyannának.

Talpra áll, és hátrálni kezd. Nem maradhat életben.

Előveszel még egy gránátot. Ki tette ide, éppen ide ezt a fattyút – kérdezed magadban.

Öld meg.

Azon gondolkozol, kié lehet ez a parancsolgató hang. Tudom, hogy azon gondolkozol.

testszag

akkoriban kezdtem karatézni, kilenc múltam, de hozzá képest nagy voltam, és máris bátran nyomtam bele bárki fejét a kopott parkettán fekvő vörös szőnyegbe, egyik edzés után ő várt kint, a nővére, és az anyém, mert barátnők voltak a luvnyák régóta, ő meg zavarba hozott, kis szőke haja gombára volt nyírva, mosolygott tejfogaival, mint egy csaj az évfolyamról, pedig még nem volt abban a korban, gyanútlanul járt óvodába hajráfban, mert fel sem merült benne, hogy ettől most olyan, mintha kislány lenne, de én megmutattam neki, hogy mi van benne, ezért volt fura, mikor beöltözve álltam előtte, fehér övem alatt megfeszülten, zavart az a pár nappal korábbi eset, amibe majdnem belevittem, amire csak évekkkel később eszmélhetett rá, mert amíg főztek a nővérek, kitapogattam ráterpeszkedve a szőnyegen, hogy neki is az van, ami nekem, előtte annyit súgtam, „játszani fogunk, tudod, papás-mamást, de nem mondhatod el senkinek!”, sötétség volt, és tagjaiban olyan zártság akár egy öt éves kislány lábai közt, épp annyi volt, csak fiú, bár eljátszottam a különbözőséget, edzés után egy pillanatra a szemébe néztem, és tudtam, csak akkor felejthetne el, és azt, amit együtt tettünk majdnem, ha mire megéri a mozdulatokat, már fel sem ismer, attól nem lesz meleg senki,

ha megkíván egy ártatlanra puhult testet,
a ketrecharcban legalább nem kell agyalni,
néha mégis gyerekszag csap meg a ringben

epikrízis¹

felvételt megelőzően két nappal kezdődtek panaszai, etetések után sugárban hányt, felvételkor készített UH vizsgálat 16 mm-es pylorus átmérőt igazolt, pyloromyotomia műtét elvégzése előtt a csecsemő exsiccalt állapotára való tekintettel infusios kezelésben részesítettük, a postoperatív szak zavartalanul telt el, a kezdeti súlyesés után súlyemelkedést észleltünk, sorozatos sebészet konsiliumok után gyógyult sebbel exmittáljuk, 6 hét múlva sebészeti kontroll vizsgálat javasolt, születése óta észlelt dongalábát baleseti sebészeti consilium alapján május 15-én gipszkötésbe helyezik, osztályunkon észlelt hypospadiasisa miatt 1 hónap múlva / roborált állapotban / rendelőintézet urológia szakrendelésén jelentkezzen, mai napon jó általános állapotában bocsátjuk otthonába, ahol gondos ápolás, korának megfelelő táplálás javasolt

---

¹ objet trouvé

azonos csúszás

mert csak oda tudtam menni a kocsmából,
egyszerű is lenne az élet, ha nem lenne
útban az embernek ez a gyerek, probléma
mindig van, mindig lehet, nem fogad örökbe
az apja helyett, mert az alkohol... *mert
az anyámmal... mert a pénzünket...*, miért?,
mert azért, hát mert ilyen volt ez a kölyök,
nézett és kérdeztetett, és mindenért húzta
a száját, hogy milyen szaggal, meg milyen
ótvár módon, meg milyen emberekkel,
mindennap, hova, de amúgy meg nem lehet
semmi szava, ha az anyjával szeretjük
egymást, akkor neki kellene alkalmazkodnia
az emberhez, ha kell, hát adnia pénzt,
és elvenni engednie, én legalább törődök
azzal, aki megszülte, és csak kiabál vele,
hogy miért nem főz, miért nem sétál egyet,
miért nem fürdik meg, velem legalább
szokott, mosdatom, mert azért mocskosan
mégsem, és most már csak nálam, de legalább
nyugodtan, ha fáj is a tüdőm, a hátam,
régebb óta, minthogy a gyerek elszedte
a kulcsom, mert kölcsönvettem a szekrényből
valamennyi pénzük, az orvosok azt mondják,
nekem már mindegy, bár úgysem náluk,
de rákban döglök meg, mint az apjuk

Kleopátra

Mint amikor a hírekben bemondják,
 hogy kiszökött egy vad az állatkertből
 (esetemben beszéljünk antilopról).
 Riasztó és izgalmas egyszerre,
 mint a tény, hogy naponta látlak.
 Ameddig látok. Mert hétről-hétre
 vérágasabbak a szemeim. Nem bírják bemérni,
 ahogy egyre közelebb vagy távol.

Felismerhetetlenre fénymásolom a tenyerem
 és ezeket rakosgatom a kölcsönkönyveidbe.
 Kiszáradt a kezem a sok fénytől,
 mint decemberben a kesztyű hiányától.
 Amikor az izmokat megfeszítve tompítom
 a reszketésem a Lehel és a Béke tér között,
 a világ legrosszabb villamosán,
 oda-vissza sötétedésig, hátha felszállsz
 – és kívánhatok boldog születésnapot,
 karácsonyt, akármit, évekre előre, utólag pótolva –,
 noha már régen elköltöztél.
 És levágattad a hajad: ezt hívják Kleopátra-fazonnak.
 Ha csak ezen múlna, nekem könnyebb lenne.

Vállalnám, hogy betegen ágyhoz legyen kötve
 és te ápolhass. Aztán ezt elirigyelném:
 szeretem én hozni a nagyobb áldozatot.
 De a legvégére szégyellném magam.
 – Nemsokára, nemsokára... – mondogatnám
 két légszomj között, arra a ritmusra, amit most
 (egyetlenként, mégis szűkösen) a fejemben dörömbölsz.
 Mint egy menekülő antilop vágatása.

Használati utasítás

Hiába kérleltelek, hogy ne a körmöddel
csináld. Hajat mostunk, mindig vasárnap,
és szétkapartad a fejbőrömet.

Nem láttam az arcod, mert
csípte a szemem a sampon,
de legalább hallottam, ahogy
motyogtad a használati utasítást,
és odabetűzted a tarkóm fölé:

fogyasztás előtt fölrázandó.

Aztán összefirkáltam a feliratod:
a fotel kicsúszott alólam és az asztal sarkán
nyílt szét a fejem, épp ott.

De könnyen kitapogatható maradt
az üzenet, főleg nyáron, amikor a meleg miatt
eleve rövidebbre nyíratom a hajam.

Egy arckép alá

„Tágasságával, mélységeivel a néma
tenger arcomba világít.”
(Pilinszky)

A délutáni nap fényétől felizzanak a homokszemek, torz árnyékokat vetnek a rikoltozó sirályok. *Mutasd az arcod!* A hófehér bőrön gyöngén kivehető az enyhén púpos orrnyereg, a két szűk orrlyuk alig tágul, mintha nem venne magához levegőt. Elnyíló, telt ajkak, az alsó laposabb, kissé lefele ível. Az élénkvörös rúzsréteg vékony erezetként ül meg az ajak ráncsaiban. *Ez az, fordítsd a fejed!* Tág, fekete szemek, grafit-szürke szemfesték, benne egy igyekvő, élettelen tekintet. Platinaszőke, göndörített loknik fedik el a két, leffegő fülcimpát. Fejformája egy felfelé fordított trapéz, hosszú szégyelye keretezi a széles homlokot. *Ne ráncold az arcod, lazíts! Engedd el magad! Csodálatos!* Kiálló arccsontjairól folyamatosan hullik a púder. *Most a hajadat! Jó, túrj bele az ujjaiddal!* Karakteres álla hol belevész a sminktől kiretusált arcba, hol durván láthatóvá válik néhány szögből. Ekkor domborzatával eluralja a képet, a test ügyetlenül izeg-mozog, míg az áll ismét álcázásba kerül. *Most a másik oldalra!* Fehér háttér előtt áll, és erős reflektorokkal megvilágított fakó teste kontúrjait veszti, testének szélei egybeolvadnak a fehér székkal, fehér vászonnal. *Szép, borzold össze jobban, nézz csábosan!* Nagyon kevés az árnyék, az arc legtöbbször kiég. Kontármunka. A szemöldök kialakulatlan, ívei elkenődötté teszik az arckifejezést. Felkínálkozóvá a kifejezéstelen szemet. Ha lehunyja, sekély szemgödreiben megül a csönd. *Most nézz mereven a kamerába, ölj meg a tekintetteddel! Fantasztikus!* Szemzugaiban pocsolyába gyűlik a csillám. *Feljebb az állad! Nagyon jó!* A fej úgy mozdul el a széles nyakon, akár egy marionettszálon függő hattyúfej, a nyak a nyelőcsőnél megtörik. *Tartsd ke-*

csezen az ujjaid! Érzéketlenül változnak a vonások az arcán, képtelen átélni saját metamorfózisát. Úgy réved el messze, mintha a távoli múltban sétálna egy alig kivehető alakkal a tenger partján. Sós hullámnyelvek csapódnak a zátonyokhoz, a kibukkanó sziklák között állott víz, sötétzöld, nyálkás alga és szemét. *Most hunyd le a szemed!* Karjain testhez simuló bőrkesztyű, mely a könyökéig szalad, redőiben feltorlódnak a fekete különböző árnyalatai. Ha elernyednek a vonásai, kiül rá valami szavak nélküli, bánatos zsibbadtság. *Kulcsold össze az ujjaidat! Nagyon jó, nem bírok neked ellenállni...* Finoman simogatja testét, ujjai végigzongoráznak a nyakán, bordáin, végigszánkáznak a szőke, parfümös tincsek között, amelyek utána ájultan visszahanyatlanak a forró tarkóra, és ruganyosan döngölődnek a pihés nyakszirthez. *Tárd szét a karod!* Kifelé fordítja a tenyerét, úgy emeli föl és hajlítja kezzeit a homloka közepére. A kesztyűs ujjak alig érintik a bőrt, a karok és vállak szívet formálnak. Álomittas mozdulatok energikus lökésekkel vegyülnek, a fekete flitteres ruha pántja szinte már lehanyatlík a vállon. *Jó, mosolyogj egyet, szépségem!* A csuklón kidomborodik a kesztyű kapcsos szegecse, a flittereken ritkás mintázatban törik meg a vaku felvillanó fénye. Most elfordul, a kifacsarodott torzó sokatmondó ívben törik meg a lencsén át. *Légy dög, légy lotyó! Ez az bébi!* Az izmos háton keresztben fut a ruha és a melltartó pántja. A profil szélei belevesznek a túl erős világításba. A kézfej úgy ül meg a vállon, mintha egy törött csukló végén himbálózna, a szőke haj hátközépig lóg alá. *Nézz úgy, mint egy ártatlan őzike! Nagyon jó, ezt elhiszem!* Most csókot dob, láthatóvá válnak nikotintól elsárgult fogai, seprős szempillái igézően rezegnek. *Dőlj előre, hadd látszódjon jobban a dekoltázs! Maradj így! Most hajolj balra, a fejed csak egy kicsit döntsd! Remek, még egy kicsit balra!* Spontán testtartásaiban felidéződik zuhany alatt álló meztelen teste, két karja élvezettel vándorol a felsőtestén. *Nyúlj az állad alá!* Féloldalra fordul, arcára préselődik a semmibe néző portékifejezés, ehhez enyhén előredől, haris-

nyás lábai megfeszülnek, feltüremkednek hónaljtajon a háj apró dombjai. Fülében zúg a tenger, mellette némán lépdél a férfi, de arcvonásai elmosódtak. A láthatár üres. Az utolsó filmkocka is elkattan. A fotós feláll, térdeiről leveri a port.

Jó munka! Mára ennyi, köszönöm! Hóna alá kapja az állványt, lendületes lépésekkel kimegy a műteremből. A hátrahagyott lábnyomokat unottan mossák el a partra vetődő, ismétlődő hullámok.

Valavala

Régi hősi ének az magyarságnak
eredetiről és bolyongásiról

Üdvözléttel a Szittya-szótyárnak

I.

Messzi kelet messzi síkján,
Zúzmarától csípte lankán,
Jeges bércek árnyékában,
Urál hegység tájkában,
Ott éltek a magyar törzsek,
Élükön a vénhedt bölcsek,
Dús erszényű hétvezérek.
És a népek, merre nézek,
Voltak ottan szépszerével.
Pistikur is arra szédel,
Lóhamarján arra csattog,
Nyerges ülve arra battyog,
Hol piacterén a törzse
Ad-vesz: ott az árubörze
Főterén lovára dörren,
Elrikoldul bögve, szörnyen,
Sarkantyúját bélevájja,
Szóval így szól a szája:
„Ej, te Pistikur-parépa,
Szedd a lábodat marékba,
Törj a fenyves erdejekbe,
Turul járta nagy terekre,
Ott zabáld a fűt pofára,
Ott, hol annak nincsen ára!
Itt, e rablók közt az ember

Három havi zsoldot elver,
Korsó kvászra mégse futja!
Hej beh rosszul él a szittya!
Nincs, kit hősi érdemére
Elhagyná fukar szemérme,
Hősi medveüldözőnek,
Vad toportyán-lődözőnek,
Szarvasállat-koncolónak,
Ellenség-felboncolónak,
nincs, ki jól megvendégelje,
pörköltszafittal, kurkakolbász-
féleséggel tömje torkát
s friss kenyérral töltögesse,
setét serrel öblögesse:
mindez már a messzi múlt.
Látod, már a szittya: senki.
El kell innen, Pejgó, menni.”
Így kesergett Pistikur,
Legnagyobb szittya úr.
Sarkantyúzta egyre Pejgót,
Véresre a szegény pej lót,
Az már éppen ugrott volna,
Mikor ím elejbe toltá
Egy szakállas, bajszos néne
Képit Pistikur elébe,
És repedt fazék csörömpölt,
Szája kürtójén ahogy dőlt
Kintre számtalan szó, mígnem
Pistikur, a bátor, ígyen
Bömbölt rája vörös képpel,
S bőszen fortyogó epével:
„Ejnye, mámi, hagyja abba,
Ennek nincsen foganatja!
Nyögje már ki, hogy mi kéne,
Tőmondatban, öreg néne!”

„Ej, fiacskám, bús levente,
De morcos vagy reggelente!
Fend felém faggyús fülkagylód,
Mert megmondom, mit kell tudnod:
Fészkel fenn a fenyvesekben,
Turul túrta tág terekben,
Rőt toportyán lakta lápon,
Szarvas szíttá szeles szélen,
Lakik egy vén, őszszakállú,
Kócos képű, horgas hátú
Nagy varázsló: őt keressed.
Kis kunyhója korcs, kerekded,
Füst fondorgál fonnyadt fából;
Ott ólálkodik, nem távol,
Messzi magas meredélyen,
Szép szakálla leng a légben,
Bütykös botját bökve bólint,
Négy irányba int, igéit
Mormolássza, mondja mindig.”
Már a vérmes Pistikurnak
Vérveressé vált velője,
Görcsbe gubbadt arca bőre,
És pödörve paprikásan
Peckes bajsza pörge pörцит,
Elbődült a szittyák szittyája:
„Már elég legyen, boszorka,
Kendnek el nem áll a torka!
Már a borzadályos isten,
Szittyatermő Morcos Minden,
Legfőbb Nagyszakállu fennen
Áldja meg, csak egyet azt nem
Mondott még: miként ha hóják
Azt az ősz szakállu szittyát.”
„Néked megnevezhetetlen
Ő, te oktalan, hiszen nem

Földi név övé, jegyezd meg,
Még a föld alá betesznek,
Hogyha őt megszólítod
Vagy szemed ráfordítod!
Sós, sanyarga sors sötéten
Nyel magába, ha idétlen
Fecsegéssel faggatózol,
Nyafogással nyaggatózol,
Hogyha két szemébe nézel
Vagy hozzá érsz pusztá kézzel,
Így hát akkor szólj, ha kérdez,
S bólogass, ha véleményez,
Nálad úgylis jobban ért ez
Mindenekhez, úgy bizony.”
„Ej, milyen jól megcsavartad,
Jól megcsúrted, sodrogattad,
Rágicsáltad, pödrögetted,
Hornyogattad, sörnyögetted,
Meghámoztad, meghímezted,
Majd élém így eresztetted.
Sok lesz mára már belőled,
Nyeljen el a viharfölleg,
Nagy vasorrodát meg főleg.
Ejha, Pejko, pattanj végre,
Süvítsünk a messzeségbe,
Fel a bérci bús barlangba,
Hol a mágus ős fajzatja
Garabonciás igéekkel
Főzi fortyogó levét, fel!”
Így rikkantott Pistikur,
Leghősebbik szittyá úr.
Táltos lován légbe lebbent,
Száz szél szárnyán szállva szökkent.
Lent maradt a vén banya,
Gyúr vajákos asszonya,

Intrikus gonosz varangy,
Mondom néked: ott maradj.
Ám te, közben, Pistik Pistje,
Már ne szállj a fellegekbe,
Perdülj pörccsö paripádon,
Fordulj félre földet érni,
Gyorsan, gyorsan már iparkodj,
Ott lenn téged várnak merthogy.
Több se kellett Pistikurnak,
Legnagyobb szittya úrnak,
Sarkantyúját megsodorta,
Bajsa bojtját megbogyorta,
Reppent máris, merre kellett,
Vitte arra kósza szellet,
Istenszikra, őstojáshéj,
Turul tojta törzsi torta,
Ősök ősött tarka torka
Mélyiről kiköpködött
Vadregényes bús ködök.
Tornyos sátrat látott ottan
Pistikur, hát meghatottan
Eltörölte bús, magyar,
Keserédes, sós, fanyar
Szittyaorrból kifolyt taknyát,
S látta lenn, hogy megrikatják,
Látta ezt a törzsi táltos,
S látta, hogy valaki szálldos
Griffmadáron vagy parépán,
Ő meg állt a törzsi létrán
Integetve, nagy szakállal,
Dacolva a kínhalállal,
Állt a magas létra csúcsán
Csücsörítve, csorba foggal,
Széles szájjal szóra kelve,
Hátha Pistkur felelne:

„Jó, hogy jötté, szittyák szittyá,
Mint a tűzben kél a szikra,
Szikrák szikra, szokrák szokra,
Úgy küldött a vén boszorka.”
„Hát magán szintén minden
Második szavát nem értem.
Tolmácsolni bérelek majd
Egy bumburnyák bős bolondot,
Hogy fordítsa, miket mondott.”
Így toporzékolt a Pista,
Pisták Pistja, legfőbb szittyá,
Míg leszállta jómagát
Pejkó nyakát fogva át.

Itt az első ének vége.
Bár a második felérne
Hangulatban, stílusában,
Gördülékeny ritmusában,
Narrációs szerkezetben
És a többi és a többi,
Azzal, amit elmekegtem.
Itt a vége, már a vége,
Ez az első ének vége,
Hej, de végre ez a vége,
Hogy lehetne abbahagyni,
Pontot kéne tenni, vagy mi.

II.
Pistikur az Pista volt ám,
Lovon ment és nem parépán,
Csakhogy jobban hangzik így.
Csörgedeznek ősi jelzők,
Ezredéves szittyá szerzők
Szóit szopja így a nép,

a szép, a szorgalmas, szöveghű
(Mármint hüen olvasgatni
Nem rest), jámbor, szolgálalkú,
Üngyür-büngyür kis magyarság,
Mely nem tűr meg sok halandzsát,
Ám, ha olvas kürtöt, lándzsát,
Varkocsokkal fodrott főket,
Gaz zsványt és hős verőket,
Ványadt, vörhenyes, vonyító
Férget és egyéb cirádát,
Dalban zengett hősi lármák
Költészeti kincsit,
Kedve telve gömbölyög
Egy-egy míves könyv fölött.

Úgy volt hát, hogy Pistikur,
Legnagyobbik szittyá úr
Szemöldökét megsodorta,
Sisteregve pöncörészte,
Jobbra-balra csúrcsavarta,
Míg az meg nem állt helyén.
„Ménkú üssön énbélém”,
Csettintett türelme fogytán,
„Rágjon szét a vad toportyán,
Málészájú vén bolond,
A lényeket no rajta, mondd.”
Erre így a nagy szakállú
Táltos, őszöreg varázsló:
„Absztraháljad át magad most,
Szittyák legnagyobbik szittyá,
Titkos, rejtett kisszobámba,
Melybe nem léphet be bárki,
Ezt próbáld rekonstruálni
Medve gyúrta agyvelődben,
Emóciós jobb redődben,

Ott olyat látsz majd te mindjárt,
Mit nem látott még, ki itt járt,
Leplet rántok én le néked,
Tán sikerül is megértned,
Percepciós szerveiddel
Magadévá tenned mindazt,
Amit mondok. Ámde hidd el..."
„Állj meg, állj meg, vén szatír, te
Nem azért szálltam e szirtre,
Hogy lerántsad énelöttem
lepledet, meg beédesgess
Belső kisszobádba! Mérges
Lészek mindjárt, jaj de szörnyen,
Átkergetlek hegyen-völgyen,
Hogyha magadévá próbálsz
Tenni. Vagy ha erre lóbálsz
Bármit, mit nem kértem én.”
„Elhallgass, te vad tehén”,
Vágta fejbe bütykös bottal
Pistikurt a törzsi táltos.
„Arról van szó (hogy megértsd):
Egyre gyengébb és kevésb
A szittyá nép. Elsorvadunk,
Kevés nőnk és nincs vadunk,
Régi szép nagy szittyességünk
Elszivárogo, slussz, és végünk,
Eltűnnek a hős leventék,
Kész, a mősorról levették.
Őseinket kell követni,
Halász-vadász-gyűjtögetni,
Portyázgatni és nyilazni,
Nem császároknak nyalizni,
Turultejjelel töltekezni.
Rizsparókás hölgyekhez mi
Ne kívánjunk kéredzkeskedni,

Szalonok helyett szalonna
Kell a népnek, nagyvilági
Nők helyett meg Ancsi, Ági,
Háztartási serteperték,
Combos, szilaj kis menyecskek.”
Várta most a nagy varázsló,
Mit mond erre Pistikur,
Az meg, látszott, nagy vadul
Tornáztatja gépezetjét,
S bár ha voltak nagyobb elmék
Akkor is már rajta kívül,
Végül így kiáltott Pista,
„Így igaz, hát már mióta
Mondogatom ugyanezt,
Ehhez kellett idehívnod,
Agyvelőmet így kiszívnod,
Zagyvasággal meggyötörnöd,
Kognitív kerékbe törnöd?”
„Ej, de jól forog ma nyelved,
Mégis kisszobámba kellett
Volna mennünk, Pistikur.
Fontosabb most még is az, hogy
Kantárodba megkapaszkodj,
És szelelj el Pej lovaddal,
Szembeszállj a bamba haddal,
Hass te rá a zagyva népre,
Alkoss új törvényt, a régre
Emlékeztetvén a szittyát,
Mielőtt még szétlazítják
Azt is, ami megmaradt.”
„Csak csomót szokás lazítani,
Ám azt jobb is, nemdebár?”
„Elhallgass, te szószatyár,
Szóidat ne csúrd tovább, de
Indulj most a fellegekbe,

Ahogy mondtam épp egy perce,
Ne okoskodj, hallgass rám.”
„És mi lesz a munka bére:
Mit kapok majd én cserébe?
Kéne már egy jó kis kégli,
Kurta jurta csak a régi,
Aztán hogy megvendégli
Ott az ember szittyá társit,
Annyi hely van, hogyha ásít
Egyőnk, másikunk elájul.
Jól jön ám a lóerő is,
Mert most girhes gót gebével
Gurgulázom szertesztéjjel.”
(Erre Pejko úgy begerjedt,
Hallvást, hogy nem elég fejlett
Járgány ő a Pistikurnak,
Sértődötten felszívódott,
Pistikur meg ott civódott,
Míg a nagy varázsló
Előpödőrt egy parázsló,
Csodaszépen csücsörítő,
Sasszemekkel, lófarokkal,
Oroszlános nagy marokkal,
Bőrüléssel felszerelt
Hórihorgas hős turult,
Amely szárnyakon gurult.
Hej, beh szárnyalt Pista kedve,
Nagyon meg volt elégedve.
„Most már dolgozz is, te átok,
S úgy vigyázz, hogy mindent látok.”
Ekkor Pista messze járt rég,
Mögötte a hegyek hátrébb,
Elötte a láthatár,
Alatta a szép batár,
Az údonat új griffmadár.

Eksönhíró

Eléggé öntudatosan válaszolt már akkor is, amikor Lajos bácsi, aki nagymenő közgazdász volt egy nemzetközi banknál, noha mindig is karmester szeretett volna lenni, látogatásról látogatásra nekiszegzte a kérdést: És mi leszel, ha nagy leszel? Karmester? – Nem! – vágta rá, és az arca olyan haragvást mímelő fintorba rándult, amire minden jóézésű ember olvadozva mondta volna, hogy jajdecuki, de még jött a méltatlankodó folytatás: – Szuperhős! Szóval igen, tulajdonképpen kijelenthetjük, hogy a dallamos nevű Czibor Tibor mindig, de legalábbis azóta, mióta a téma előkerült, szuperhős szeretett volna lenni.

Maga az esemény legalább annyira szokványos volt, mint a célkitűzés. Tibor tizenhárom évesen fogadásból besurrant a szomszéd faluban működtetett szupertitkos kormánylaboratóriumba, ami rövid látogatása alatt egy hatalmas és igen-igen látványos robbanással szüntette be a működését. E mértéken felül káprázatos detonáció során a fiúra minden elképzelhető lötty és a löttyökben oldódó különféle kütyük is ráfolytak. Néhány órával később, amikor még a tűzoltók is csak helikopterrel merték megközelíteni a területet, kimásozott a romok alól, és hazaoldalgott.

Három nap múlva Juli, a nővére elkövette azt a hibát, hogy párnacsatázní hívta. Nem elég, hogy Tibor a csata egy kiélezett jelenetében megszorulva ahhoz a díszpárnához nyúlt, amit még a dédi varrt a háború alatt a nagymamának, ráadásul még el is törte vele Juli kulcsontját két helyen, meg hozzá négy bordáját, és még kettőt megrepesztett, hogy csupa belső vérzés volt az egész lány, és hetekig feküdt a kórházban. Egy év szobafogság, teljes zsebpénzmegvonás, mosolyszünet. Pedig el se találta rendesen, mert nagyon messze állt, úgyhogy a párna a falról vágódott tovább. Ekkor jött rá, hogy a szupertitkos löttyökben és az azokban oldódó szu-

pertitkos kütyükben való fürdés nem múlik el szövődmények nélkül. És ekkor tudta meg, hogy szuperhősnek lenni nem fenéig tejfel.

Először el akarta mondani, de aztán rájött, hogy az nem lenne valami szuperhősies. És különben is, gondolta, mit szólna a család? Lehet, hogy kitagadnák. Vagy ezentúl minden csip-csup ügyet, fahordást meg ilyesmit vele csináltatnának, nem lenne apelláta. Apa összeroppanna, hogy nem lesz belőle ügyvéd. Aligha értené, hogy a kettő nem zárja ki egymást, mert az ügyvédkedést szerinte nem lehet félgőzzel csinálni. Nagymama a hitéből is kitérne, vagy hívna egy ördögűzöt. Ott vannak az amerikaiak meg az oroszok: nyilván elrabolnák, és kísérleteznének rajta. Megtehetnék; nem tudta ugyan, hogy vajon erősebb-e egy páncélos hadosztálynál, de kettőnél már csak nem. Meg a sok kínos magyarázkodás. A laboratóriumos ügy legalább még egy fél év szobafogság. Egyébként lehet, göngyölitette tovább a gondolatmenetét sok üres órájában, hogy el se hinnék. Végülis azt se hitték el, hogy párna volt, a doki szerint ehhez egy üllő kéne. Juli se tudta megerősíteni, és azzal mentegetőzött, hogy minden olyan gyorsan történt, nem látott semmit.

Inkább úgy döntött, hogy egyelőre megtanulja visszafogni a képességeit. Legalább egy éve volt rá, az iskolában meg csak a tesiórákon kellett ügyelnie, mert szuperokos nem lett. Balogh tanár úrnak, akinek a férfias kézfogás volt a veszszóparipája, így is sikerült szilánkosra törnie az ujjait, de szerencsére ő túl büszke volt, hogy ezt be is vallja.

Amikor a szobafogság véget ért – kilenc hónap a jó magaviseletért – végre szabadabban is kipróbálhatta, mit is tud valójában. Az erdőre ment délutánonként, ahol volt egy terjedelmes rét, és kicsavart néhány fát. Erősebb volt, mint hitte. Az egyiket áthajtotta az erdőn, aztán két napig figyelgette a híreket, és száz Miatyánkot, száz Üdvözlégyet ajánlott fel, csak nehogy kiderüljön, hogy lerombolt, mondjuk, egy árvaházat. Később rászokott a reggeli portyákra, mert

akkor voltak állatok is: ha öt nyúl futott szét előle öt irányba, rendszerint még begyűjtötte őket, de hatot már csak akkor, ha valamelyik kövér volt vagy rosszul taktikázott. A kezéből kibocsátott sugárral felrobbantotta a régi vágóhidat, de belátta, hogy ezúttal kissé messzire ment, és úgy döntött, hogy bizonyos képességeit nehezebb időkre fogja tartogatni.

Amikor eljött a pályaválasztás ideje, változatlanul a hajlamainak megfelelő iskolát szeretett volna, de akkreditált szuperhősképzés híján ügyvédnek állt. Végülis, fejtegette magának áttöprengett délutánokon, a világ megmentése a szó szigorúan anyagi értelmében rendszerint nem kifizetődő, így hát minden valamirevaló szuperhősnek van civil foglalkozása is – kivéve persze Batmant, de arra nem volt kilátás, hogy a közeljövőben milliárdokat örököl. Az egyetemen is sikerült megőriznie az inkognitóját. Egyszer egy kötelező atlétikaórán négyszáz méteren óvatlanul világcsúcsot futott, de szerencsére nem volt a közelben stopper, így feltűnés nélkül átjelentkezhetett természetjárásra. Itt ismerte meg Bettit is, aki teljesen átlagos lányként ideális szuperhősnének tűnt, és az is lett valóban. Kissé belemerült a családjobba – na nem túlságosan, csak amennyire feltétlenül szükséges volt egy teljesen átlagos inkognitó felépítéséhez – és átlagosnak mondható minősítéssel diplomázva egy átlagos presztízű cégnél szerzett állást.

Az évek során részletről részletre megalkotta magát, ahogy egy zeneszerző szimfóniát szerez, vagy egy író regényt ír. Volt valami homályos alapkoncepció (egy szuperhős, aki ártatlan embereket ment és gonoszakat öl halomra) – ez fokról fokra fejlődött, cizellálódott, néha módosult vagy teljesen átalakult. Hosszabb idő után egy-egy elem konzerválódott (tudta például, hogy bármi is lesz a neve, a ruhája csak akvamarinkék lehet), és ahogy ez egyre többel megtörtént, lassan megszületett a Skorpió. Minden készen állt tehát a színrelépéshez, csak ő nem.

Kezdetnek kellett például egy lakás. A lakáshoz hitel. A

hitelhez pénz, és hogy ez biztosan meglegyen, egyenletes munka egy átlagos presztízsű cégnél. A világ még várhat, gondolta, amíg visszafizetem a részleteket. Meg aztán ott volt a feleség, pár év múlva meg már a gyerekek, és nem ugorhatott felelőtlenül a mélyvízbe, ha el akarta őket tartani. Az amerikaiak meg az oroszok még mindig szóba jöhettek, és ki tudja, még ezen felül miféle mutánsokkal meg örült tudósokkal hozza össze a sors. Van még ideje, nem kell annyira sietni.

Azért a szuperhősfilmeket megutálta, mert furdalták a lelkiismeretét. Egyszer látott egy utcai bicskás rablást, de nem akart közbeavatkozni, mert félt, hogy valami nem egészen úgy sikerül, ahogy szeretné, mondjuk véletlenül leszakítja a néni fejét, vagy szénné égeti a táskáját, amit éppen elvettek tőle. Még mindig tartott a családtól is: az ügyvédi munkának mégiscsak hallatlanul magas presztízse van, szuperhősnek lenni pedig bizonyos szempontból mégiscsak gyerekeség. Egy idő után például nem mondta többé, hogy „szuperhős akarok lenni”, pedig így hazudnia kellett, mert – tudjuk – az akart lenni a kezdetektől, megszakítás nélkül.

Ideje persze valóban volt. De kezdett egészen szépen keresni (egy alkalommal Franciaországban is nyaraltak) és teljesen biztos volt benne, hogy ez nem menne, ha éjjelente magára öltene egyelőre nem létező akvamarinkék ruháját, és ezzel megnyújtaná a pihenési idejét. Esetleg ha lemondana a szabadidőről. Nem nézne sorozatokat, nem olvasna képregényeket, nem rendezgetné a lemezeit. De milyen ember az, aki semmit sem él? Később, ha majd milliók foglalják imába a nevét, úgysem veti a szemére senki, hogy eleinte kissé kiélvezte az életét.

Egyébként is állandóan el volt havazva, és amióta Betti újra munkába állt, még több gond szakadt rá. Rádásul egy idő óta fontosabb ügyeket kapott, egy évben már négy-öt zsírosabbat is, és elkezdték a legjobb körökben emlegetni a nevét. A családban lassan az a szó is jelentést kapott, hogy

bálszezon. Sztárügyvéd éppenséggel nem lett, és semmilyen jel nem utalt arra, hogy majd később lesz, de hát ez pont megfelelt egy majdani szuperhős civil alapkövetelményeinek.

A negyvenedik születésnapján még lopva körbepérelte a várost, de aztán lassan világossá vált előtte, hogy mint köz-tiszteletben álló ügyvéd tisztos nyugdíjra, boldog és egyszerű életre, nyugodt hétköznapiakra számíthat, ezt pedig nem tudta elviselni. Késő ugyan éppenséggel még mindig nem volt, de szabadidejének mind nagyobb hányadát emésztette fel az utóbbi harminc éven való töprengés, és bár cselekedeteit pontról pontra meg tudta indokolni, ez rendkívül sok energiáját emésztette fel, ezért nem maradt lehetősége: dolgozott és gondolkodott, néha bele-belenézett valamelyik sorozatba, bele-beleolvasott valamelyik képregénybe, és eszközölt egy-egy változtatást a lemezei rendszerezésében. Egyszer öngyilkos is akart lenni, és vonat elé vetette magát. A vonat totálkáros lett, és ő ugyanolyan lógó orral távozott, amilyennel érkezett. Be kellett látnia, hogy nincs különösebb hatással a sorsára, ezért annak rendje és módja szerint meg fog öregedni, mégpedig ügyvédként, és ez ellen aligha tehet bármit is.

Mára azonban valamelyest belenyugodott a dolgok alakulásába. Tisztosnak mondható nyugdíjat kap, az élete boldog és egyszerű, hétköznapijai nyugodtak. Van egy szerető felesége, akivel kisebb súrlódásoktól eltekintve jól megértik egymást, két felnőtt fia – az egyik ügyvéd, a másik fogtechnikus, és amennyire ő tudja, egyikük sem csavar ki tövestül fákat – és három unokája. Gyakran mutogatja a fényképeiket a szomszédoknak. Esténként sorozatokat néz (valamivel többet, mint korábban, hiszen tengernyi ideje van), hétféle képregényt járát, és olykor a régieket is újraolvassa, alkalomadtán pedig rendet tesz a lemezei között.

De azért néha – ha elfogy a türelme és senki sem látja – forral egy kis teavizet a lézerszemével.

Superman nyuszi- papucsban

Németh Tamás: Ekszónhírő

Déja-vu (pontosabban déja-lu...) érzésem támadt az *Ekszónhírőt* olvasva. Mintha már találkoztam volna a történettel. Darabjaiban, nyomokban emlékeztet, de mire is – kérdezem magamtól. A szereplők, a cselekményvezetés, a szlengszerű, de obszcenitásba át mégsem csapó stílus okozza ezt a nehezen felfejthető ismerősségerzetet. Mitől van ez a benyomásom, nehéz megmondani. Már a novella elején ott motoszkál bennem, hogy vaskos családregényekből ismert klisék kapok két mondatba sűrítve: a *nagymenő* Lajos bácsi alakjának megidézése hívja fel ugyanis a figyelmet arra a generációismétlő motívumra, miszerint a fiú esetében sem valósul meg az áhított-ajánlott mesterség elérése. Ironikus, hogy pont a karmester szakma jelenik meg, valahogy idegenül hat ebben a szleng-rengetegben. A kar-

mesterség a magas kultúrát juttatja eszünkbe, a zenészeket összefogó muzsika-istent, semmiképpen nem egy *nagymenő* alakot. (Bár kétségkívül vannak igazi nagymenő karmesterek.) Ahogy az is zavarba ejtő, ahogy főhősünk arca „haragvást mímelő fintorba rándul”, majd ezt a narrátor agyoncsapja egy „jajdecukival”. Furcsa, hogy a narratíva teljesen szokványos, semmiféle modern hókuszpókuszt nem alkalmaz, így viszont nem érvényesül vagy éppen a visszájára fordul a szuperekszónhírőzás. Parti Nagy Lajos *Hősöm terjé* ugrik be, sajátos nyelvezete, mely nem nélkülözi a nem éppen magas irodalmi kifejezéseket, a kontextusban és a nyakatekert szövegkompozícióban mégis helytállónak bizonyulnak. Jelen esetben sem feltétlenül zavaró, csak talán nehezen kap létjogosultságot ez a fajta stílus. Ugyanakkor nem tagadom, a gyermeki újrafelfedezés öröme tölt el, mikor olyan szavakat olvasok, mint a lötty, melyet valamikor egy évtizede használtam utoljára. Ez a különös gyermeki-laza

elbeszélésmód az, amely el-távolít minket a történettől, elidegenít a főszereplőtől, és nem igazán világos a narrátor kiléte, térben és időben elfoglalt helye sem.

Mindez első olvasásra már-már bosszantó. A történet legelején tudjuk, legalábbis sejtjük, hogy Czibor Tibor, dallamos név ide vagy oda, sosem lesz szuperhős. Egy átlagos kisember átlagos története – annyiszor olvastuk... A dolog pikantériáját az adja, hogy egy manapság (vagy csak ránk, magyarokra?) rendkívül jellemző embertípust mutat be igen érzékletesen. Aki tenne, tehetsége is van hozzá, de aztán valahogy mégsem. Sőt, depresszióba esik, öngyilkosságot fontolgat, mi több, a tettelegességig is eljut. (Ezen a ponton megcsóváltam a fejem: végtére is családos emberről van szó, aki bár szuperhősségén lamentál, de ezen túl vidáman éli életét... no, valószínűleg sejtette, hogy a vonatban nagyobb kár esik, mint benne.) Azt az önbecsapó mechanizmust látjuk tehát, ahol az ember végül saját magával

is elhitegeti, hogy jól döntött. Erős pillanatnak tartom, mikor az utcai rablás során Czibor nem mer közbelépni, pedig, ha valaki, ő tehetne valamit. Korjelenséget ír le Németh Tamás? Mert a szuperhősök kora, kérem szépen lejárt. Nem vagyok egy nagy ekszönhíró-szakértő, de tudom, hogy Superman is inkognitóban mentette a világot. Fárasztó munka, ráadásul még halálos ellen-ségekhez is juttat. Ha belegondolunk, hogy Superman egyszerűen csak felakasztja feszülős ruháját a szekrény-be és soha többet nem veszi föl, furcsa érzésünk támad... Ilyesmire ugyanis nem szoktunk gondolni, a szuperhős-sztorik rendszerint nem így szakadnak félbe.

Az *Ekszönhíró* mi-lettvolna-ha tengere szembesít minket, olvasókat is saját magunkkal. Egyrészt felhör-dülünk, hogy kérem, mi-csoda sztori ez, ugyanakkor rájövünk, hogy szemlesüt-ve gubbasztottunk a busz puha ülésén, miközben a néni kétségbeesetten pásztázta az ülőhelyeket (úgyis átadja majd neki valaki).

Eksőnhírünk addig ugyan eljutott, hogy ruhát és nevet válasszon magának, végül azonban csak annyira futotta, hogy lézerszemével melegítse a teavizet. Ha már allúziók és szuperhősök, mindenki emlékszik az A-Ha együttes *Take on me* című számának klipjére. A képrege nyek szuperhős világa kirángatja az embert a minden napokból, így ott már nem is kell szuperhősködni. Tibor menekülése az „élvezetek” közé álságos, de különben is: miféle élvezetek ezek?

Az önmagát elfojtó személyiség akár egy gender vagy szociológiai szempontú elemzés tárgya is lehetne. Tibor ugyanis titkolja „máságát”, fél szülei, barátai haragjától, meg nem értésétől. A neki kijelölt pályán halad végig, bár nem karmester lesz, és valószínűleg ezt Lajos bácsi is mindig tudta. Jobb az a biztos ügyvédi praxis. Az önelfogadás szinte teljes kudarcot vall, csak fiatalon bújjik elő néha a fiúból az akcióhős, de negyvenéves korára szinte teljesen levetkőzi magáról titokzatos hajlamait. Hogy gyerekei-

vel milyen a viszonya...nos, „amennyire tudja, nem csavarnak ki fákat”. Titkát magában hordozza, és halálosan fél a következményektől, bár ebben nagyfokú lustaság is szerepet játszik. Ha belegondolunk, borzasztó világ, melyet Németh Tamás laza stílusával élénk tár: a szuperhősök eltűnnek, az irgalmas szamaritánus átbballag az út túloldalára, Superman pedig felveszi a nyuszipapucsát... •

Novotny Anna

Képi fordulat és fotóművészet

Keresnyei Vince fotóiról

Lassan húsz év telt el azóta, hogy William J. Mitchell meghirdette a *poszt-fotográfia* korszakát. A *képi fordulatot* – mára már meglehetősen közhelyesen – a számítógép korszakával összefüggésbe hozó Michael Crary és fentebb említett kritikusa azonban még nem láthatták maguk

előtt azokat a változásokat, melyeket a *World Wide Web* világméretűvé duzzadása, valamint az ezredforduló hozott. A poszt-fotográfia mint terminus lassan érvényét, talán tartalmát is veszti – ahogyan maga a fotográfia is végleg feloldódik a médiumok integrálódása következtében. A *Photoshop* 1989-ben elérhetővé tette mindazt, amit a *Lucas Studio* hét évvel korábban még magáénak tudott. A fotó és a film végérvényesen megszűnt pusztán reprodukzív médiumnak lenni.

A fotográfiai tömegtermelés története azonban korábbra nyúlik vissza. A fiatal, fél évszázados technológia gyökeres megváltoztatását tűzte ki célul a *Kodak*, mikor 1890-ben „Push the Button and We do the Rest!” szlogenel indította útjára az első kompakt fényképezőgépét. Így felmerül a kérdés, mit takar tulajdonképpen a kép korszakának '90-es évekbeli fordulata. Elsősorban – és jelen illusztrációk esetében kiemelten relevánsan – a tisztán esztétikai alapokon nyugvó, éppen az 1900-as

évek kezdetén a vizuális művészetek közé emelt fotóművészet végét. A klasszikus fotográfia az elmúlt században kanonizált tehetségek *vintage-printjei* mögé bújva igyekszik fenntartani primátusát a kortárs tendenciák, illetve – Joseph Beuys mára teljes mértékben igazolást nyert terminusát idézve – a „mindenki művész” vagy a „minden művészet” derogáló jelzőivel szemben. A dokumentatív szerepkört betöltő fotók és videók – melyek ugyanúgy jelen vannak a kortárs kiállításokon, mint a hírportálokon – előzönlötték világunkat. Az információk mennyisége kényszerű selekcióra tanítja a szemlélőt, melynek nemcsak a *www*, hanem valós környezetünk képei is áldozatul esnek.

Feltehetően nincs olyan olvasó, akinek be kellene mutatni a posztmodernt, ha úgy tetszik, a kép korszakát végleg berekesztő oldalakat, mint a *Youtube*, a *MySpace* vagy a *Flickr*. Helyszínéke, ahol – ahogyan a kortárs társadalomkritika *world wide* meghatározó karaktere, Stewie Griffin kifejti – mások

szellemi termékét használjuk fel arra, hogy kifejezzük saját egyéniségünket. Természetesen nem csak a „hivatásos” művészek vannak jelen, a világháló mára megszámlálhatatlan önjelölt művészt integrál a fórumok és kommentek végtelen terében.

Hogy maradhat egy kortárs fotográfus a klasszikus értékek képviselője a – természetesen ebből a szemszögből némi szkepszissel kezelendő – poszt-fotográfia korában? Jelen felvételek készítője számúzi műveiből a lassan fél évszázada meghatározó tendenciának bizonyuló *koncept-központúságot*. Képei éppúgy jelentenek esztétikai élményt, mint ahogyan inventarizálják a környezetben jelen lévő kulturális közeget és teret. A gondolatosság erőteljes jelenléte talán pont ebben áll: a szociofotó dokumentatív jellegét ötvözi az új fotográfia 1920-as években kialakult szempontrendszerével. A weimari *Bauhaus*, nem utolsósorban Moholy-Nagy László központi szerepet játszottak a modern fotóművészet megteremté-

sében akkor, amikor a múlt század első felében az épített környezetet tették meg témájuknak. Az avantgárd első hullámainak vívmányai csúcsosodtak ki a magyar származású Lucien Hervé művészetében, aki a modern építészet éллоvasa, Le Corbusier épületeit használta fel a ritmusok, valamint a fényárnyék rendszerét bemutató képeinek megalkotásához. A szociofotó ezzel szemben talán az egyetlen olyan műfaj, melyet a médium sajátosságai alakítottak. A pillanat, ezzel együtt egy adott szociális és kulturális kontextus megörökítése, soha vissza nem térő alkalom egy fotós számára.

Keresnői Vince főként az épített környezet és a benne élő ember összefüggésének szimbolikáját vizsgálja, mely a közösséget alkotó ember számára – feltehetően – mindig aktuális téma lesz. Teszi mindezt olyan közvetlen, erőteljes vizuális formába öntve, mely a befogadó részéről elsődlegesen érzelmi hatást vált ki. Mindez erősíti a felvételek koherenciáját, enyhítve az adott összeállí-

tás tematikusan diverz jellegét. Talán kevés magyarázat szükséges a képek megértéséhez, mondanivalójukat pedig mindenki magában kell hogy feldolgozza – ahogy Vince is mondja, nem kívánja a néző kezébe adni a megfejtést. Mindez mélyebb belső folyamatokat indíthat el, egy-egy felvétel fölött elgondolkozva az elsődleges kérdések megválaszolása után újabbak következnek. A komor hangulatú képek azonban nem minden esetben közvetítenek hasonló tartalmat – megtalálható bennük a könnyedség is. Az, hogy ki hogyan értékeli a műveket, talán mondani sem kell, végtelen számú permutációt eredményez, azonban – ugyanis jelen alkotót is megtaláljuk a *www* platformján – mindez részévé válhat akár a művész megítélésének is. Bár a 21. században irányzatosságról nem érdemes beszélni, a fotós felvételeit talán mégis a magyar művészetkritika mára kissé kopottas, viszont még oly találó lírai jelzője illeti meg. •

Szeredi Merse Pál

Egy felejtés- munka vakmerősége

Toroczky András: Napfényvesztés. Magyar Napló, 2010.

Nehéz helyzetben van az értelmező, amikor egy olyan verseskönyvről kell beszélnie, amely minden distanciát igyekszik felszámolni a lírai én és a szerző személye között (ennek felelőse egyébként egy fél-idegen test, a kötet fülszövege, amely fiatal költőről, félárvaságról, a gyerekkor széthullásáról tesz említést). Nehéz helyzetben, mivel úgy tűnhet, mintha a kritikai hang – szempontjait esztétikaiaknak álcázva – a veszteség, a tragikum, a fájdalom mértékét, minőségét akarná adatolni, kiértékelni.

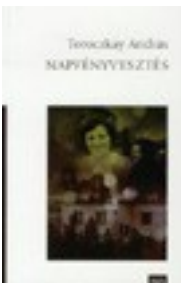
A *Napfényvesztés* nem a gyász munka dokumentuma. Már nem az elvesztett, valóságos személy, állapot hiányáról való leszakadás, sokkal inkább az őt övező emlékektől való függetlenedés feltételezhető az irodalmi vállalkozás tétjeként, céljaként. Felejtés-munka („Nem

emlékszem rád.” – X; „felejtsük el az egészet” – Séta; „lassacs-kán elfelejtelek” – Néma vers). Ezt már az is bizonyítja, hogy egészen ritka az indulati, ki-látástalanságból táplálkozó megszólalás (amilyen például a *Pí* zárata: „Az összes kuruzslót le kéne löni./ Szó nélkül.”), itt a kitisztult rezignáció hangjai dominálnak. Valószínűleg ezáltal is sikerül elkerülni az emlékműépítés gesztusát, ami egyébként a tematikától nem állna távol, viszont az egyik legnagyobb rákfenéje lehet az ilyen típusú szövegeknek. Hacsak nem úgy értelmezünk már eleve egy ilyen kötetet mint emlékművet.

A rögzített élelmények, a beszédmód formái és a (bántóan) hiányzó önreflexió (talán egyetlen megvalósulása a *Néhány sor az alkonyatról* elején található kijelentés: „Könnyű írni erről”) egyfelől Tar Sándorral rokonítja Toroczkayt. Teremthető lenne köztük párhuzam a biblikus motívumoknak hasonló körülmények, léthelyzetek között való felhasználása ré-

vén is, de ezek a *Napfényvesztés*ben súlytalanná, kibontatlanná válnak (*Elvégeztetett, Erős várunk*).

Hasonló vállalkozásként kezelhető Villányi László *mondja édesanyám* című, 2009-es könyve, annyi különbséggel, hogy amíg Villányi miniatűrjei önmagukban állnak, addig a Toroczkay által megírt emléktöredékek hosszabb terjedelművé nyúlnak.

A fiatalabb generáció szerzői közül Lázár Bence András *A teraszról nézni végig* című kötete szervez Toroczkayéval rokon családi tablót (bár ott érvényesül szerelmi tematika is), különbség azonban, hogy amíg LBA beszélője a saját jelenének és személyiségének meghatározása érdekében nyúl a múlthoz, elődökhöz, addig Toroczkay közvetlen következtetéseket nem von le, mértéktartóan megmarad a felmutatás szándékánál. További párhuzamként említhető a Toroczkayt is tagjai közt tudó Előszézon két másik szerzőjének, Pion Ist-

vánnak és Simon Mártonnak néhány hasonló tematikai és motivikus eszközzel dolgozó szövege.

Az erőteljes (bár néhol erőszakos), konkrétumokat vállaló önéletrajziségnak előnye, hogy segítségével egy ismerős, magán világ teremthető meg apával, testvérrel, Balázssal, Tori papáékkal, Kovács mamáékkal és az egész miliőt halálával meghatározó anyával (a fentiekből következtethetően azonosítható Kovács Gabriellával, akinek a kötet dedikációja szól). Viszont az elmondott történet-fragmentumok sokasága talán egy prózakötetben érvényesebb lehetett volna (ebbe az irányba mutathat, így látens beismeréseként értelmezhető a kötet egyetlen prózaverse, a *Spirál*, mely jó érzékkel használja és működteti ezeket a kódokat). Ez a burjánzás és egy-egy szöveg erős narrativitása azonban túlterhel verseket (például: *Zenit*, *Sötét*, *vörös vonal*, *A füttyülésről*).

A burjánzásnak újabb – már a kötetkompozíciót érintő – jele, hogy a 67 vers

ciklusokra tagolás nélkül „ömlik”, fenntartva azt a – pályakezdőkre hangsúlyosan jellemző – problémát, mintha ciklusokat kizárólag tematikai szempontok alapján lehetne létrehozni. Ennek következtében pedig vesztenek erejükből olyan jól szerkesztett, feszes (*Polanski*, *G*) vagy a töredékesség eszközét kiválóan használó (*Márti*) versek, melyek akár a kötet tartóoszlopait is képezhetnék. Az effajta, ciklus nélküli szerkesztés persze még direktbben kínálja fel, hogy valamiféle fejlődés, folyamat legyen beleolvasható a versek egymásutánjába, és ez – ismerve a narráció kötetbeli jelenlétét – nem is lenne ördögtől való. Mégis, a kötet szerkesztője és Toroczky az adott lehetőségekhez mérten talán a legjobb döntést hozzák, amikor a szövegeket mind az időrendtől, mind a motivikától függetlenül, elkeverve adják közre.

Másik vesztesége a kötetnek, hogy csak ötletszerűen, alkalmilag mutatja fel azt a szervezőelvet, amely akár – a Toroczky-szövegeknél jóval – gyengébb versekkel

is érvényesen működtethető lenne. Egy egészen konkrét esemény, az 1999-es napfogyatkozás és az anya „fogyatkozásának” egymásra olvasása, párhuzama (az Ágh Istvántól kölcsönzött mottó értelmében: „édesanyám,/ te meg fényes nap voltál”) sokkal többet ígér annál, minthogy néhány motívum ismételtetésével (árnyék, nap, fekete üveg, korom) és egy kivételesen gyönyörű, a két szál összevonásának lehetőségét egyedülként megvalósító záróverssel (*Napfogyatkozás*) feldolgozottak ítéltessen.

Toroczkay András egyik legnagyobb érdeme, hogy nem fél vásárra vinni a bőrért. Néha mégis kicsúszik az ujjai közül a tragikum kezelése és ezeken a pontokon az egész vállalkozás inkább „csak” egy privát, családi emlékkönyv irányába mozdul el, amelyben egy elvesztett anya emlegetése természetesen sosem válik/válhat kontraproduktív, önisméltóvá, hatásvadásszá. A veszteség nagyrészt biztos kézzel kontrollált indulatai mellett a kimondás vakme-

rősége és a mondanivaló áradása kontrollálatlan marad, emiatt pedig a versformálás és az ideális sűrűség sokszor másodlagossá válik vagy figyelmen kívül kerül. Ennek a minden mindegy alapú, bátor (urambocsá’, kamaszos) retorikának a csendesítése lehet a következőkben a Toroczkay-költészet legnagyobb feladata. •

Fehér Renátó

Ritmus és rítus

Bodor Ádám: Az utolsó szénégetők. Bodor Ádám válogatott tárcái. Magvető, 2010

Színes, lassú, hallgatag, esőáztatta, bámész alkonyi snittek. „...*avas, olajszagú a levegő is...*” Az Ararát, az Eufrátesz, a Tigris mesebeli vidéke. „*Meglett férfiemberek néha végzetes eltökéltséggel kiülnek egy ilyen hatalmas tóra néző hegyvállra csak úgy szemlélődni.*” Behavazott hágók, csordogáló patakok, elhagyott szárnyvonal-állomások, magányos korzók. Fényképbe fagyasztott történetek, a

képeslap madártávlatából szemlélt pillanatképek. Bodor Ádám kötetbe gyűjtött tárcáiban a regényeiből és elbeszéléséből ismerős, soha ki nem ismerhető tájkép tónusait árnyalja, gazdagítja.

Az írások először az Utunk című kolozsvári folyóiratban jelentek meg 1978 és 1981 között. 2007-től 2010-ig az Élet és Irodalom újra közölte a tárcákat. Kötetbe rendezve és kötetben olvasva azonban újabb finom ízeket tartogatnak számunkra. Motívusok vagy csak finom alliterációs ismétlődések, a különös nevű hősök többszöri előbukkanása, visszatérő helyzetek és hangulati refrének teremtenek párbeszédet a könyvbe gyűjtött történetek között. Az Olajprés utca, a Spree és a Szamos, a Szevan-tó és a Monbijou utca által kirajzolt misztikus tájat madártömők, pályatorok, kefe- és pemzlikötők, prikulicsok és játékfestők népesítik be. Árnyékok, buja növények, illatok és szagok, rettegés és hallgatás laknak

együtt velük. Különös rítusai, megszokott, de érthetetlen ritmusa van ennek a világnak. Csak pillanatra bolydul fel bármilyen külső ingerre, megrezdül, aztán morcosan újra összezár. Saját tétova, mechanikus és bigott életét éli. Levegője véres titoktól, suttogásoktól nehéz. „Itt-ott kevesebben lettek egy-egy családban...” az emberek azonban „...úgy szólván ügyet sem vetettek egymásra.”

Ahhoz, hogy írni tudjon, a szerzőnek kettős látással kell bírnia – vallja Bodor Ádám a vele készített interjúkötetben. A tárca, a novella valahol a testközelből megtapasztalt inspiratív környezet és annak elvonatkoztatott mása közötti, gondolati térben születik meg. Bodor számára Kolozsvár és környéke – tágabban a hatvanas, hetvenes évek erdélyi világa –, a kultúrájában sokszínű, hegyvölgyes, tiszta levegőjű, de fojtott légkörű régió jelenti ezt az ihlető, megélt, megismert és megszenvedett környezetet. Úgyis, mint

próza-absztrakciójának tala-
ját, trambulinját. Ezt a vilá-
got ugyanis – ha nem is pont
így hívják őket – csupa Zol-
tán Ovaneszjánok, Nopritz
Andreák, szeplős Hamzatil
lányok lakják. Nem ritka,
hogy az itt megfordulók a
valóságban is abszurdokba,
nyelvi gátakba ütköznek,
hogy a diktatúra rettenete
elől metaforákba menekül-
tek. A történetekben többek
között a rövidlátás, a vasúti
ingázó-fogás, valami ször-
nyűséges váratlan megtalá-
lása és családtagok hirtelen
eltűnése mint finom, ködös,
lírai jel szolgál az érthetetlen
meg- és túlélésének kifeje-
zésére. A szövegek néhány
helyen absztrahált, de azért
felismerhető életrajzi utalá-
sokat is rejtenek. A *Próbátö-
més* Rabuzin Jóskája ötven-
kettő öszén nem megy többé
iskolába, s ahogy „*Rabuzin
Jóska nem gyermek többé*”,
olyan hirtelen ér véget a
szintén az 1952 nyarán letar-
tóztatott Bodor Ádám gyer-
mekkora is. A *Látogatás* című
írás Bíró nevű hőse egykori
cellájához zarándokol (Bíró a
76-ost keresi, Bodor Ádámot
a 26-os számú zárkában tar-

tották fogva), és azt tapasztalja, hogy az ablakokat még mindig rács vigyázza, az őrtornyot viszont lebontották már, a börtön helyén pedig olajlerakat üzemel. „*Ezek mindent, de mindent tönkretesznek.*”

Bodor szereplői borzongató viszonyban állnak az őket körülvevő, életüket alakító, befolyásoló különös és gyakran kegyetlen világgal. A burjánzó, dús vegetáció, a hallgatag árnyak, a fények, a szagok és az illatok a levegőben ugyanúgy tágítják ennek a szűk világnak a tereit, mint ahogy a lakosok nevének hangulata is mélyíti, magyarázza viszonyait. A tárcák mindig pontos napszak-, legtöbbször évszakmegjelöléssel kezdődnek. Furcsa viszonyba kerül ezáltal a megélt időtlenség és a szabályszerű, ritmikusan változó időben létezés. Az irracionális mindenütt jelen van. Több elbeszélésben előke-
rülnek ugyan fényképek és fényképezőgépek is, de mégis inkább a szemek és fülek érzik jelenlétét, őrzik nyomait. Jól ismert, de soha ki nem ismerhető világ ez. A

meghatározhatatlan határok, örök és állandóan változó díszletek világa. Egyszerre érezzük magunkat elveszettnek és otthonosnak benne. Akárcsak a szereplők. Számukra kínálkoznak ugyan kiutak – a történetek gyakran folyók, vasútvonalak, határok közelében játszódnak – valami ragaszkodás mégis maradásra, beletörődésre bírja őket. Kikerülhetetlen és mindenütt jelenvaló. „...nem tud az ember úgy elbujdosni, hogy rá ne találják, főleg, ha maga körül füsttel árulkodó tüzeket gyújtogat.” – fogalmazza meg a címadó írás hallgató tag szénégetője.

Az utolsó szénégetők sosehol-transzilván egyperceseknek világába jobban illik a borús, bölcs ironia, mint a felhőtlen humoreszk. A történetekben a pohár és a vasúti kocsik mindig félig üres. Bodor egyszer azt mondta: úgy sejt, a földrajzi koordináták nem kedveznek erre, féle a jókedvnek. Minden írásban, mintha láthatatlan, apró harangnyelvet fújna meg a szellő, egy kicsit megmozdul a levegő, megmoccan a táj. Aztán csend lesz újra. De a

dallamot messze viszi a szél. Bodor Ádám zsebkendőnyi tárcáiban tūpontosan teremt atmoszférát. Rövid hangulatképeiben is megcsillan jelenkorunk egyik legkiválóbb magyar prózaírójának kivételes gazdagsága, pompás szikársága. Kötetben olvasva, akárha kisregényt tartanánk kezünkben, úgy veszünk el tájain, úgy köszöntjük fura figuráit. És szívesen szagolunk bele, szívesen barangolunk ebben az ismerős-ismeretlen, mágikus bodori világban. •

Vass Norbert

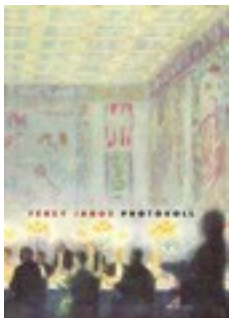
Vákuum-csomagolás

Térey János: Protokoll, Magvető, 2010

A *védőborítón* Térey János legújabb regényének minden könnyed tartalmi jellemzője megtalálható. A népszerű témák megjelölése („Minden nő álma vajon milyen nőt álmodik magának?” „Budapest középrétégenek [...] lát- és kór-

képét adja, betekintést engedve a művészvilág kulisszái mögé is”) és vitathatatlan jelenlétük a regényben akár szükséges is lehet ahhoz, hogy a kötetet ne csak azok olvassák, akiknek gyanúsak ezek az egyszerűsítő, hatásvadász összefoglalások, mert valami többen bíznak. A *Protokoll* utóbbiaknak sem okoz csalódást.

Térey főhőse, Mátrai Ágoston minden napjainak látszólagos bemutatása során a címben megjelölt „fölösleges tudást” (288) terjeszti ki az élet minden területére, minden kapcsolatra, kiszorítva a regény világából minden mást. Ekképp magyarázódik a választott E. M. Cioran-mottó: „Élni annyi, mint teret veszteni.” A protokoll először Ágoston munkájaként mutatkozik, s így a Külügyminisztérium protokollfőnökeként legfőbb „szakmai” jellemzői: „a normákkal gyorsan azonosul / Komoly protokolláris ismeret, / És nagyfokú tapintat...általában.” (60)

Ugyanakkor ez a létmód – mert azzá válik – „embert próbáló lecke, önfegyelmet / mutatni, elszámolni háromig” (147) minden alkalommal... Tehát az illemmel együtt szorító, légmentes-fojtó kényszerként zárja körül Ágoston életét, aki szükség-szerűen elemzővé válik. Önkontrollja nemcsak a hivatalos szituációkban működik maximálisan, hanem a mindennapi kommunikáció során is. Ágoston szövegeinek jelentős része belső analízis, helyzetfelmérés, ki-nem-mondott közlés. Ebből következően kiemelt jelentősége lesz a

némaságnak: „szükséges a termékeny némaság / A békém, biztonságom érdekében” (244), szemben a hangos beszéddel: „a rang- és címkórság, meg a ragályos / Méltóság-mánia minden szavukban” . A közlendő gondolatok nagy része – udvariasságból, protokollból – a közlőbe záródik, sőt, gyakran még hang is alig tud kiszabadulni: az elhangzó szavak többsége is csak

suttogásként artikulálódik.

A *Protokoll* világában „*tojáshéjkon egyensúlyozunk*” (172), ez a lét állandó koncentrációt igényel. Fizikailag is fárasztó, nem csoda, hogy a test is kommunikációs eszközzé válik. Olyan észlelhető *külső*, amely a főhős helyett is „helytáll”, „végrehajt”. A belső monológok is mintha azt mutatnák, hogy a test által szorosan közrefogott lélek az, amely nem mutatkozhat meg hivatalos világban. „*A ruházat feszes csomagolás. / A test csak tartály. Óhajtja a lélek, / A csellengő, a kóbor, elbitangolt, / Hogy tartályában biztonságban éljen.*” A *protokoll* vákuumcsomagolás, mely igaz, hogy szorosan, levegőtől elzárva tartja a becsomagoltat, de épp ezzel védi és őrzi is azt. Térey regényében az utolsó oldalakon ennek a legyőzhetetlen követelménynek az elfogadását fogalmazza meg Ágoston is: „*jót tesz némi függés. / Nem is olyan rossz irányítóa lenni. / [...] Mint partitúra a zenét, szabályzat/ Irányít, és én alkalmazkodom, / Amíg csak egyetlen okot találok, / Mely mozgásban tart idelent a földön.*”

Térey János a *protokoll* szorító, kommunikációt is erősen befolyásoló mivoltát bemutató művének a lehető legkifejezőbb, szigorú formát választotta: „regény versekben”. Verses epikája igen koncentrált, kizárólag a megszürt, lényegi tartalom juthat kifejezésre, de még így is megférnek a szövegben egészen szép, valóban lírai megoldások és olyan metaforikus képek, mint a kiragadott következő: „*tengerbe nyúló, gleccser vájta árkok, / A kékes fjordok hosszú, görbe karja.*” A *Protokoll* (és a *protokoll*) nehéz nyelve szép, mindenképpen érdemes olvasni és (róla) beszélni.

Joggal lehet abban bízni, hogy Térey János többszörösen is vákuumcsomagolásba szorított regénye még nagyon sokáig megőrzi frissességét és esszenciáját. Az már most látszik a kötetéről megjelenő írásokat összehasonlítva, hogy nagyon sok mindent ki lehet belőle csomagolni. •

Szarvas Melinda

„Amit értek, nincs itt.”

Pollágh Péter: A Cigaretta,
Prae.hu–Palimpszeszt, 2010

A *Vörösróka* 2009-es kiadása után – a szerzőtől nem megszokott módon – egy éven belül jelent meg Pollágh Péter új, negyedik kötete, *A Cigaretta* címmel, melynek nem csak szövegei, de külalakja is visszautal az előző kiadványra. A verseket olvasva a párhuzam nyilvánvalóvá válik: a 2009-es kötetből megismert motívumok, szövegrészek („*mindegyétette a többit / nem mássá*”) folyamatos visszatérte, jelenléte működteti a szerző eddigi kötetkompozícióitól eltérően ezúttal szakaszokra nem bontott szövegkorpuszt.

Pontosabban: az új kötet a *Vörösróka Ilyen Rúzs* ciklusának *ezt a cigit eljegyezték* című verse felé mutat, mint ha ebből a költeményből nőtt volna ki, vagy legalábbis ennek a szövegnek a folytatása, kifejtése lenne. Ebben a versben (bővebben pedig az egész ciklusban) jelennek

meg először azok a rengetegféleképpen értelmezhető, misztikus, emlékszerű jelképek, szövegelemek, amelyek megragadják az olvasó figyelmét és folyamatossá, megállíthatatlanná teszik *A Cigaretta* olvasását. A vissza-visszatérő motívumok: például az autó, a köd és ködguba, a zakó, az apa, a cigaretta, a kesztyűs kéz, a csonkolt testrészek (és egyéb formák) stb. vékony (tájékozódásra alkalmatlan) fonala szövi össze a verseket, és ettől a kötet lineáris olvasása lehetetlenné válik. Olyan univerzum tárul így elénk, melyből egyetlen szöveg sem hiányozhat, ugyanakkor az összes is kevés.

A tét tehát nem az, hogy megfejtést találjunk ezekre a misztikus jelképekre, hanem az, hogy ezeket nyelvvé alakítsuk. Mivel a megértésben teljesen magunkra vagyunk hagyva, egyszerre kell a könyvet idegen nyelvű szövegként olvasnunk, és úgy is mint a kérdéseinkre (megértési zavarainkra) válaszoló „Pollágh-magyar szótárt”. A versek nem mondani, inkább mutatni akarnak valamit,

erre a szövegalkotási módra reflektálnak a játék, ékszer és köd motívumok. Olvasatunk során szinte játszunk a (bűvös) ékszerként (mint megfoghatatlan, megmagyarázhatatlan) szemlélt szöveg-műalkotásokkal, melynek jelentése úgy burkolózik ködbe, mint a megnevezhetetlen Tesztember a hasonló című vers soraiban: „*Lo-vagol, ködguba a kabát / rajta. Csak a kalap látszik.*

/ Sem megerősíteni / sem megcáfolni / nem tudták még az arcát.”

A versekben nem csak a jelentések talaja ingoványos, hanem az őket közvetítő szavak hitele, minősége is kétséges: hol pongyola a szó, hol kicsi, hol nagy, de egy helyütt sem biztos („... az előszörre / nincsenek szavak, / se szók”).

A kötet címe szerint azt váránk, hogy választ kapunk a Cigarettság kilétére, ám az ő személyazonossága felismerhetetlenné oldódik (mint a sokat emlegetett kávéban a cukor) a szövegek között. A jelenség metaforája lehetne a köd-színek

folyamatos egymásra játszása. Ezek itt nem ellentétek, hiszen amit a köd elfed: a színek (kékraktár, mennyes színek) sem tesznek semmit megkülönböztethetővé. Például: a „fekete” egyszerre jelenik meg a *Gúny* című versben színeként és mint a kávé szinonimája. („*Nem adhatok neki feketét, / a koffein belőle a jót kiszedi*”). A Cigarettság éppen így egyszerre jelent(het)

egy mindenben bizonytalan emlékező „költőt”, az apát és akár egy harmadik személyt (az olvasót?), akinek a kiléte szintén teljesen esetleges.

Egy-egy motívum jelentése számtalanképpen (félre)értelmezhető. Egyet, a 79-et érdemes mégis kiemelni, mivel a kötet fülén és hátán ábrázolt 79-es villamos felhívja rá a figyelmet. A 79 egyszerre jelent születési dátumot, egy meg nem nevezett fontos eseményt, tér- és időbeli objektumot, valamint egyszerű számot. Az a tény pedig, hogy a szerző ’79-ben született (illetve a kiadó azon poénja, hogy a

könyv 1979 forintba kerül), felkínálja az emlék-líra olvasatának lehetőségét.

A kötet olvasásának élvezetét és jelentőségét az amit érték nincs itt verscím testesíti meg: azaz, egészen kivonhatjuk magunkat az értelmezési normák, konvenciók alól, behelyezkedvén a szövegekbe azzá lesznek, amivé mi tesszük őket. Ezért jobb együtt olvasni az egymást feltételező verseket, mint egyet-kettőt kontextus nélkül kiragadva egyes folyóiratokban, ahol a figyelmes olvasó az elmúlt évben már találkozhatott velük. •

Braun Barna

„A vicsor országa”

Spiró György: Tavasz Tárlat, Magvető, 2010

„Nem árt, ha a forradalom kitörése előtt néhány nappal kórházba vonul az ember, a forradalom leveréséig ott is marad, a megtorlás alatt pedig békésen lábadozik otthon. A sors így megóvja attól,

hogya a kritikus napokban rosszul döntsön, sőt döntsön egyáltalán, és róla sem döntenek rosszul sem a forradalom idején, sem a leverése után azok, akik mások életéről döntenek.”

Ezzel a határozott kijelentéssel indul Spiró György legújabb regénye, a *Tavaszi Tárlat*. A két nagybetű nem elütés: ugyanez a címe annak az '57 tavaszán megnyílt képzőművészeti kiállításnak, amelyen, a totális diktatúra évei után, először szerepelhettek a hivatalos művészet-ideológiával szembe forduló alkotások – hogy nem sokkal azután följelentsék és bezárják. A kiállítás – amellet, hogy a cselekményidő egyik központi szervezőeleme – a forradalom utáni puha diktatúra, az abban kialakuló atmoszféra, erkölcsi hozzáállás jelképévé válik a regényben: egyfelől a kiszámíthatatlan, mindig más alakot öltő, de mindig burkolt fenyegetésé, másfelől az erre begyakorlott válaszként érkező passzivitásé, amely ugyanúgy a túlélésre játszik, noha más eszközökkel.

A passzivitás látszólagos biztonságával kezdi tehát

a narrátor, hogy közvetlenül utána – akkor még csak alig-alig érezhető iróniával – „történetünk hőségnek” nevezze Fátray Gyulát, aki főszereplő ugyan, ám hősnék csak komoly fenntartásokkal nevezhető. A Kleinként született Fátray – akinek még nevét sem sikerül rendesen magyaríttatnia – a peches kisember általában komikusan ábrázolt archetípusaként életét értelmetlennek, önmagát pedig tehetetlennek érzi. A főnti bekezdésben valójában az ő gondolatait olvashatjuk: a maga részéről egyenesen örül, hogy nem kellett állást foglalnia, így egyik oldal sem mondhatja bűnösnek és csinálhat belőle áldozatot. Egy aranyérműtétnél biztosabb alibit pedig keresve sem találhat az ember.

A történet folyamán éppen ez a hamis biztonságérzet rombolódik le, egyre gyorsuló ütemben, hogy végül – a szerző szavaival élve – „vakító tisztánlátásba” torkolljon. Fátray kezdetben megingathatatlanak vélt pozíciója az ellenállás bármiféle lehetősége nélkül csuklik össze, amikor egy ki-

rakatper résztvevőjévé válik. Kálváriája során hősnék végig a rendszerben lévő logikát keresi, amely elvezethetné a megoldáshoz, míg egy a tündérmesék mindentudó öregjét idéző ügyvéd – az elérhetetlen életforma képviselője – mér végső csapást illúzióira, s adja meg az ésszerű magyarázatot. Ez pedig nem más, mint hogy ésszerű magyarázat nincsen. A rendszer nem követ értelmet vagy célt; az eszme, amelynek nevében a borzalmakat elkövetik, nem létezik; csupán „*fasizmus van: fehér, zöld, barna vagy vörös.*” A fölismerés elviselhetetlen Fátray számára: közelgő kivégzésére várva már ő maga is azt kívánja, bár harcolt volna inkább a szovjetek ellen, akár halála árán is. Passzivitása végül az olyannyira elkerülni vágyott állásfoglaláshoz vezet. Ez azonban túl késő: a forradalomban már nem vehet részt, csupán utóhatásait kénytelen elszenvedni, a megaláztatás és kiszolgáltatottság egyre kegyetlenebbé váló stációin keresztül a mártírhálálig.

A megszokott (megtűrt?) befejezése felé rendíthetetlen-

nül haladó kálvária azonban váratlanul megtorpan; a semlegességéhez körömszakadtáig ragaszkodó Fátray sem a bűnös, sem az áldozat szerepét nem töltheti be. Világában nincs mártírhalál, nincs tragédia, ezzel együtt pedig megváltás sincs. Az utolsó pillanat deus ex machinája – egy szerencsés időpontban érkező régi ismerős képében – mintegy kimarkolja őt a mélységből. Nem azért, mintha különösebben megérdemelne: itt is pusztán a véletlennel van dolgunk. Mindegy, mi történt: hiszen nem történt semmi. A történelem nem állandó, nem adott, s a végtelenségig újraírható; sem a szereplőknek, sem a volta-képpen eseményeknek nincs jelentősége.

A *Tavaszi Tárlat* nem nevezhető a szó szoros értelmében vett történelmi regénynek: nem jellemző rá sem a *Fogság* nagyívű tablójellege, sem a *Feleségverseny*hol jól, hol rosszul eltalált, pillanatnyi komikumra épülő, rendszertelen szatírja. Magáról a forradalom eseményeiről

semmilyen tájékoztatást nem kapunk; a korhoz kapcsolódó nevek, személyek, intézmények csupán föl-fölvillannak, a többi – kitalált vagy létező – karakter közé mosódva. A szokatlan tömörség egyfelől zavarba hozhatja a területen járatlan olvasót, másfelől viszont rendkívüli erővel ábrázolja a zűrzavarban vakon bukdácsoló átlagember bizonytalanságát, tájékoztatlan-
ságát, akinek egyik

név olyan, mint a másik; egyik esemény pedig nem vezet elkerülhetetlenül a másikhoz – azaz nélkülözi a történelmi perspektívát, annak ellenére, hogy

ő maga is ebben a közegben él és mozog, akármennyire is igyekszik kivonni belőle magát.
A regény tehát nem a forradalomról szól, de mégis arról szól. Fátray – bármennyire is úgy képze-
li – éppúgy kénytelen saját korának része lenni, ahogyan a *Fogság* Urija, aki képtelen kizárni életéből a frissen keletkező kereszténységet. A háttérben meghúzódó forradalom utóhatása egyre világosabban érezhető,

hogy a monumentálisan kisserű zárójelenetben, az '57. május 1-jei fölvonulásban tetőzzék, amely mintha minden addigi borzalmat megnyugtatóan magába simítana – míg végül már maga hősünk sem egészen bizonyos benne, valóság volt-e, amit átélt. Ez a paranoid valótlanságérzet egyszerre idézhet föl bennünk a detektívregény dekonstrukciójára tett kísérleteket (*A 49-es tétel kiáltása, A rózsza neve*), Kafkának az egyén létjogosultságát megkérdőjelező világrendjét, és mindenekelőtt természetesen az orwelli duplagondolt, amely utóbbi arra világít rá, hogy a történelem meghamisításának leghatásosabb és legegyszerűbb eszköze az emberek gondolkodásmódjának áthangolása. A *Tavaszi Tárlat* azonban – amellet, hogy nem a jövőben, hanem a múltban játszódik, így jóval nyomasztóbb képet tár elénk – még ennél is tovább megy egy lépéssel. Fátray ugyanis – az olvasóval együtt, noha némileg lemaradva – rádöbben, hogy az emberek gondolkodásmódját valójában nem kell átalakítani: a gyűlö-

let, az árulás, a rettegés mindig is megvolt és meg is lesz, mindössze más alakban. Nincsenek bűnösök és áldozatok, hősök és zsarnokok, csupán „jobbágyok és rabszolgák”. A rabszolgaelekület és a diktatúra egymás feltételei.

E meglehetősen komor konklúzióra Fátray jóformán egyetlen pillanat alatt jut el, s a cselekmény mélypontjaként kezelhető belső monológban mintha minden addig fölgyülemlett keserűségét szavakba öntené. Első pillantásra meglehetősen didaktikus szövegbe ütközünk, amely az addig homályosan meglévő kétségeket, félelmeket tagolatlanul és igencsak sommásan zúdítja befogadójára. Ehhez a részhez azonban kifejezett óvatossággal kell közelednünk. A cselekményből tömörszerűen kiemelkedő eszmefuttatás nem az olvasó okulását szolgálja. Hősünk töprengése valójában az ügyvéd megvilágosító erejű elmélkedésének folytatása, amelynek során mindarra ráébred, aminek mi már többé-kevésbé tudatában vagyunk. Nem történelemleckét, még csak nem is az emberi természet gyarló

voltát taglaló filozófiai fejtegetést olvashatunk, melynek a kortársak szemének fölnyitása volna a célja. Az egyes szám harmadik személy ugyanis nem a narrátornak az eseményeket utólagosan szemlélő tekintete, hanem a szereplők (köztük is leginkább Fátray és felesége, Kati) már-már polifóniába hajló, egymással jóformán nem is érintkező, elszigetelt nézőpontjainak összessége. Fátray ugyanazon szempont alapján válhatott a regény hőségévé, mint a koncepció per résztvevőjévé: véletlenül. Helyében bárki más szerepelhetne; s csakugyan, egy rövid időre a vele látszólag kevés közös jegyet hordozó Kati is hasonló helyzetbe kerül, s reakciója is ugyanaz. Különösen jól érzékelteti a fölcserélhetőséget a május 1-i zárókép, amelyben Fátray – a kétségbeesett cselekvéskényszer rövid órái után – szinte követhetetlen gyorsasággal süpped vissza addigi passzivitásába. Ez a tudni nem akarás az, amely képessé teszi a környezetével való kommunikációra: arra, hogy beilleszkedjen a többi, tőle megkülönböztethetetlen

egyén közé.

A regény elbeszéléstechnikája tehát, végig változatlan stílusban közvetítve az egyes alakok érzelmi-mentális folyamatait, lehetőséget ad az olvasónak arra, hogy saját maga ítélje (vagy értse) meg, mi is történt a szereplők által érzékelt valóságban. „Hősünk” éppen csak annyira lehet hős, mint bármelyik másik szereplő: személye fölcserélhető, az egyén pótolható. Az események hasonlóképpen csupán önmagukat ismétlik a végtelenségig; a történelem eszerint valójában örök változatlanság. Ez a sivár végkövetkeztetés sem más azonban, mint egy véletlenszerűen kiválasztott személy véletlen folytán alakult világképe; semmivel sem érvényesebb, mint bárki másé. Így kerüli el a regény, sikerrel, az utólagos bölcselkedést; helyette vakító tisztánlátást kapunk. •

Evellei Kata

és az alábbi helyeken:

ELTE BTK Jegyzetbolt
1088 Budapest, Múzeum Krt. 6–8. alagsor 112.
www.btk.elte.hu/jegyzetbolt.aspx

Ráday Antikvárium
1092 Budapest, Ráday utca 18.
www.bookself.hu

Írók Boltja
1061 Budapest, Andrássy út 45.
www.irokboltja.hu

E számunk szerzői

Áfra János • **Braun Barna** (1990) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), a FÉL főszerkesztője, *Velence* • **Evellei Kata** (1988) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Pécel* • **Fehér Renátó** (1989) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), A Körhinta Kör és a JAK tagja, *Budapest* • **Keresnyei Vince** • **Németh Tamás** (1986) író, kritikus, egyetemi hallgató (PPKE BTK), *Hévíz* • **Novotny Anna** (1989) – egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Sós Dóra** (1989) költő, író, egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Szekszárd* • **Szarvas Melinda** • **Szeredi Merse Pál** • **Takács Nándor** (1983) költő, *Bakonybél* • **Takács Máriusz** • **Tamás Péter** (1989) író, kritikus, egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Tarcsay Zoltán** (1987) egyetemi hallgató (ELTE BTK irodalomtudomány), az Apokrif szerkesztője, *Budapest* • **Tinkó Máté** • **Torma Mária** (1988) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Török Sándor Mátyás** (1988) költő, egyetemi hallgató (PPKE BTK), *Budapest* • **Vass Norbert** (1985) író, kritikus, egyetemi hallgató (PPKE BTK) *Kaposvár* •

